

S-fugen i norrøne sammensetninger sammenlignet med sørvestnorske talemål*

Av Miguel Muñoz Ortiz og Thorsteinn G. Indridason

Artikkelen analyserer fenomenet *s*-fuge i N+N-sammensetninger i vestnordisk i to steg: norrønt språk brukt i prosaverk og de sørvestnorske talemåla årdalsmål, vossamål, hardingmål og kvinnheradsmål. *S*-fugen oppsto som en tidligere genitivendelse og ble seinere generalisert i større og mindre grad i de moderne vestnordiske språka ved å erstatte andre genitivendelser. I artikkelen presenteres det funn som viser at *s*-fugen var til stede i norrønt, og at den ble brukt i flere bøyningsklasser enn tidligere beskrevet. De begrensede forekomstene av *s*-fugen følger en generell tendens i germanske språk, nemlig å bruke *s*-fugen for å skille mellom komplekse forledd (avledninger og sammensetninger) og etterleddet. Den samme tendensen finnes i de analyserte norske talemåla, som også beholder andre fuger som tilsvarer de andre genitivendelsene, noe som ligger nærmere situasjonen i færøysk enn i moderne bokmål og nynorsk.

Nøkkelord: orddanning i vestnordisk, N+N sammensetninger, *s*-fuge, norrønt, sørvestnorske talemål.

* Artikkelen baserer seg på en semesteroppgave i emnet Orddanning i vestnordiske språk: teori og analyse på BA- og MA-nivå ved UiB. Oppgava har vært omarbeidet for publisering i *Maal og minne*. Stor takk til to anonyme fagfeller og redaktører for gode kommentarer. Vi vil også takke Samuele Mascetti for å ha gitt oss tillatelse til å bruke materiale over klassifiseringer av fugesammensetninger i diverse dialekter (Mascetti 2015). Enn videre stor takk til Kjersti Sørum Mjelde og Runa Berstad Frengen for språkvask. Eventuelle feil og mangler står for vår regning.

1. Innledning

Målet med artikkelen er å undersøke sammensetninger med fuge mellom første og andre ledd (kalt fugesammensetninger) i norrønt og sammenligne dem med fugesammensetninger i fire moderne sørvestlandske talemål. Fokuset blir på sammensetninger av typen N+fuge+N (med substantiv i for- og etterledd), slik som *rødvin-s-flaske* eller *barn-e-hage*.¹ Sammensetninger er en produktiv måte å lage nye ord på i germanske språk generelt, og mer spesifikt i de vestnordiske språka: islandsk, færøysk og norsk, jf. Askedal (2016), Indridason (2016) og Petersen (2016). I norrøn tid var det vanlig med genitivformer eller stamme i forleddet (Conzett 2016: 274), som i *konung-s-menn* 'kongens menn' (gen. et. i forleddet) eller *land-folk* 'lands innbyggere'. Det er også slik i moderne islandsk, men der kan en se andre typer fuger som ikke er genitivendelser: vokalene *a*, *i*, *u* (av eldre opphav) og *s*-fuge i eldre og nyere sammensetninger, f.eks. *hræsni-s-fullur* 'hyklerisk' (gen. et. *hræsni*), jf. Indridason (2000).

S-fugen er ganske vanlig i andre germanske språk som ei seinere utvikling, og ser ut som et produkt av ei omtolkning av genitivendelser til rene bindeelement eller fuger (Nübling og Szczepaniak 2013). Iversen (1972: 166) identifiserer *s*-fuge allerede i norrønt i hunkjønnssord som ender på *-semi*, som i *mein-semi-s-mátt* 'evne til å skade' og Seip nevner forledd med *s*-fuge mens ordet har genitiv *-ar* (1955: 208). Likevel er bildet ikke komplett. Fugesammensetninger i tysk er en kompleks prosess, med ulike historiske lag (Nübling og Szczepaniak 2013), men den historiske utviklinga av fugesammensetninger er ikke så godt forsket på i (vest)nordiske språk, selv om disse omtales til en viss grad i Indridason (2011). Basert på dette kan en formulere følgende forskningsspørsmål for å kaste ytterligere lys på den historiske situasjonen til N+N-fugesammensetninger i vestnordisk:

1. Hva slags bindeelement kan en finne i norrøne N+N-sammensetninger?

1. Videre i artikkelen blir det brukt bindestrek mellom forledd og etterledd, altså «*forledd-etterledd*», og allslags språklig materiale mellom forledd og etterledd blir definert mellom to bindestreker. Et eksempel med fuge ville da vært «*forledd-fuge-etterledd*».

2. Hvor tidlig, hvor ofte, og i hva slags typer strukturer kan en finne *s*-fugen i norrøne N+N-sammensetninger?
3. Hvordan kan en best beskrive forekomster av *s*-fugen i norrønt og sørvestnorsk (årdalsmål, vossamål, hardingmål og kvinnheradsmål)?

Artikkelen er organisert slik: I avsnitt 2 presenteres relevante språkvitenskapelige teorier om forleddet i vestnordiske sammensetninger og om *s*-fugen, og i avsnitt 3 drøftes metodene og materialet brukt i undersøkelsen. Funnene fra materialet blir presentert i avsnitt 4 og analysert i avsnitt 5. Til slutt presenterer avsnitt 6 hovedkonklusjonene i artikkelen.

2. Om fugesammensetninger

2.1 Forleddet i vestnordiske sammensetninger

I N+N-sammensetninger kan forledd og etterledd være enten rotord eller mer komplekse strukturer, altså avledninger eller sammensetninger (jf. Faarlund et al. 1997: 68). Substantivet i forleddet forekommer oftest ubøyd i moderne norsk, men det finnes flertallsformer, bestemte former eller former med bindeelement (fuge) som i fleste tilfeller opprinnelig kommer fra en genitivendelse (Faarlund et al., 1997: 68). Noen eksempler på forledd i moderne norsk er følgende:

- (1)
 - a. stammesammensetninger (ubøyd forledd): land-dyr
 - b. bøyd forledd (her i flertall): fedre-møte
 - c. bestemte former: Kollen-brølet
 - d. fugesammensetninger (fuge kobler sammen forledd og etterledd): land-s-by, jul-e-handel

I moderne islandsk er situasjonen litt annerledes. Indridason (2000: 176) identifiserer tre mulige forledd i N+N-sammensetninger:

- (2)
 - a. stammesammensetninger: borð-plata 'bordplate'
 - b. genitivsammensetninger (bøyd forledd i genitiv entall eller flertall): land-s(et.)-lög 'landets lov', land-a(ft.)-merki 'landemerke'

- c. fugesammensetninger (fuge kobler forledd og etterledd): ráð-u-natur 'konsulent'

Som en kan se, er strukturen i stammesammensetninger den samme i norsk (1a) og islandsk (2a). Norsk kan ha ulike bøyde forledd (1b og 1c), ofte flertallsformer for substantiv, selv om dette ikke er vanlig. En mer regelmessig bøyning forekommer i islandsk, der forleddet kan bli bøyd i genitiv kasus, enten i entall eller flertall, som i (2b). Som tidligere nevnt, er fugesammensetninger i norsk ofte dannet med en fuge som historisk var en genitivendelse (jf. forledda i (1d)). Rene fugesammensetninger i islandsk inkluderer fuger som ikke tilsvarer en bøyningsendelse. De forekommer oftest i sammensetninger, men kan også forekomme i avledninger, f.eks. foran suffikset *-legur* (jf. Indridason 2000: 178, Indridason 2023).

Ulike typer strukturer har skapt debatt om hvordan en kan analysere forleddet i ei sammensetning generelt og her blir noen av de ideene omtalt. Johannessen (2001) mener at en må bruke en stammeanalyse for å analysere regelmessige sammensetninger i moderne norsk. Denne analysemetoden er basert på at sammensetninger kobler sammen to stammer, der stammene ikke kan bøyes, men forleddet kan ha fuge. Etter at den nye sammensatte stammen er dannet, kan den bøyes som et nytt ord hvor bøyninga faller på andre ledd. Johannessen (2001: 80–82) nevner videre at det er mange språk som danner sammensetninger på denne måten med fuge, for eksempel moderne gresk. Stammeanalyse kan også forklare hvorfor ordet *programvare* er utelendig, mens *vare* ikke er det. Dette forklares ved at det først dannes en sammensatt stamme med stammene *program-* og *-vare*, som etterpå blir til et nytt ord som har andre morfologiske egenskaper enn etterleddet som selvstendig ord (Johannessen 2001: 75). Alternativet hadde vært en ordleddsanalyse, der sammensetninga består av to selvstendige ord, der både forledd og etterledd kan ha bøyning, men Johannessen mener at forleddet ikke kan bli systematisk bøyd i moderne norsk.

Leira (1994: 71–72) argumenterer derimot for at det enkleste ofte er å analysere hvert tilfelle for seg. Dette innebærer at når forleddet inneholder ei form som er lik ei bøyningsform, så er det best å analysere forleddet som bøyd. Han nevner flere eksempler på sammensetninger med bøyde forledd, bl.a. med bøyd substantiv i forledd:

- (3) a. forledd bøydd i flertall: fedre-land
- b. forledd bøydd i bestemt form (stedsnavn): Kvaløya-festivalen

Videre regner han ikke med at en endelse på *-s* i forleddet (se for eksempel på (1d)) handler om en bøyningsendelse i moderne norsk, men en fuge: «jamvel om binde-s-en i mange tilfelle kan sjåast som semantisk likeverdig med (og ha historisk opphav i) ein genitivs-s, gjev det oss ikkje nokon systematikk som kan forklare bruk/ikkje-bruk av binde-s. Det ser eg som grunn nok til å rekne binde-s-en nett som det, dvs. eit binde-element» (Leira 1994: 67).

Booij (1993) merker seg at noen typer bøyning spiller en viktig rolle i orddanning i flere språk. Derfor skiller han mellom to typer bøyning: kontekstuell bøyning (en. *contextual*) og iboende bøyning (en. *inherent*). Den første typen inkluderer blant annet kategorier som tall og kasus i substantiver, kjønn, tall og bestemthet for adjektiv eller tall og person for verb. Denne typen bøyning kan sies å ikke ha semantisk verdi og spiller ingen rolle i orddanning, men er relevant for å vise samsvarsbøyning av ord i setninga (Booij 1993: 30). Iboende bøyning, på den andre sida, forekommer i forledd i sammensetninger. Den ligner på avledning ved å inneha uavhengig informasjon (dvs. informasjon som ikke forekommer andre steder i setninga) og semantisk verdi, for eksempel flertallsbøyning i substantiv, som ikke er avhengig av samsvarsbøyning i setninga alene, og som inkluderer informasjon om at det er snakk om flere enheter av substantivet (ibid.). Et eksempel som Booij nevner, er forskjellen mellom følgende sammensetninger i nederlandsk i (4) (1993: 36):

- (4) a. Stamme i forledd (pluss *s*-fuge i dette tilfellet): stad-s-raad ‘styre i en by’
- b. Forledd bøydd i flertall (iboende bøyning): sted-en-raad ‘styre i flere byer’

Som Booij (1993: 42) påpeker, kan kategorien kasus i noen tilfeller være del av både kontekstuell og iboende bøyning, bl.a. i indo-europeiske språk. I norrønt (og islandsk) kunne en argumentere for at attributiv genitiv hadde en semantisk funksjon, dvs. at den viser til en annen referent, uansett rolle og kasus av andre element i setninga, som i *konung-s*(gen.et.)-*menn* ‘kongsmenn’ (sammensetning) eller *lík Baldrs* (gen.et.) ‘Balders lik’

(substantivfrase). I det tilfellet hadde bøyde former som (2b) og (4b) blitt brukt for å danne sammensetninger.

Man har også sett på koblinger mellom syntaks og danning av genitivsammensetninger (jf. Indridason 2000, se også Eik 2019). For islandsk ser en sterke koblinger mellom syntaks og orddanning i genitivsammensetninger, slik Indridason (2000: 192) viser i flere eksempler, f.eks. der en nominalfrase og en tilsvarende genitivsammensetning betyr det samme, dvs. ‘dronningas mann’:

- (5) a. frase (hovedord med genitiv attributt): maður
drottningar(gen.et.)
- b. genitivsammensetning: drottning-ar(gen.et.)-maður

Dette forholdet mellom nominalfrase og tilsvarende genitivsammensetning kan man også finne i andre germanske og indoeuropeiske språk (Strid 2008: 735). Indridason (2000: 260) argumenterer for at en substantivfrase som (5a) kan gå gjennom inversjon fra etterstilt genitiv attributt til foranstilt jf. *drottningar maður*, og etter det blir begge orda slått sammen med danning av genitivsammensetninga i (5b). Indridason konkluderer med at en del av genitivsammensetningene i islandsk (som i 5b) har sitt opphav i syntaks (Indridason 2000, s. 194).

Denne koblinga mellom syntaks og genitivsammensetninger kan en også se i norrønt, i noen eksempler fra *Ordbog over det norrøne prosasprog* (heretter ONP). Man kan sammenlikne nominalfrasen (her utfylling av en preposisjonsfrase med kjernen *vm*): «vm konvng dana eða suia eða norð manna»² ‘om danskenes eller svenskenes eller nordmennenes konge’ og genitivsammensetninga «hann var útlagi bæði Dan-a-konungs ok Svía-konungs»³ ‘Han var gjort fredløs av både danskenes og svenskenes konge’. Her kan *danskenes* og *svenskenes konge* bli uttrykt med både substantivfrase og sammensetning. I tillegg er det ikke alltid tydelig om foranstilt attributiv genitiv er en frase eller ei sammensetning i analysen av norrønt språk, jf. *á ungmennis aldri* (Nygaard 1966: 129) og *á ungmennis-aldri* i ONP ‘på ungdoms alder’.

Relatert til genitivsammensetninger og som har opphav i syntaktiske strukturer er sammensetninger med samsvarsbøyning og frasesammen-

2. GrgKon^{II} 1848, Grágás og Kristinna laga þátrr, etter ONPs siteringssystem.

3. NjR 175, fra Njáls saga.

setninger. Noen eksempler i norrønt på samsvarsbøyning er *þriðji-dagr* (akk. *þriðja-dag*, dat. *þriðja-degi*, gen. *þriðja-dags*) ‘tredjedag, dvs. tirsdag’, *þriðja-vaka* (oblike kasus *þriðju-vøku*, men også *þriðja-vøku*) ‘Seljumanna-messa’. Frasesammensetningene inkluderer *sjau-konunga-salr* ‘sju-kongers-hall’ eller *þriggja-nátta-fasta* ‘tre-netters-faste’.

Det finnes likevel ulike avvik i sammenhengen mellom genitivsammensetninger og genitivfraser. Noen eksempler er sammenfall av betydning i genitivsammensetninger og tilsvarende stammesammensetning, bruk av genitiv i avledninger eller bruk av *s*-fuge istedenfor den regelmessige genitivendelsen, som kan forklares på ulike måter (Indridason 2000: 195–197). Disse avvikene er viktige for å forklare hvordan *s*-fugen har oppstått, og de blir drøftet i avsnitt 2.2 og seinere i analysen i avsnitt 5.

2.2 Fugen i vestnordiske språk

I de tidligste germanske språka eksisterte det bare stammesammensetninger som inkluderte rota og stammesuffikset:

- (6) a. urnordisk: *wid-u-hu(n)daz* ‘skogshund, dvs. ulv’ (Krause 1971: 113)
- b. gotisk: *wein-a-gard* ‘vingard’, i akk. et. (Miller 2019: 290)

Stammesuffiksene i (6) forsvant i synkopetida før det norrøne språksteget (Conzett 2016: 274), jamfør tilsvarende forledd i norrøne stammesammensetninger:

- (7) a. *við-björn* ‘brunbjörn’
- b. *vín-garðr* ‘vingård’

Når det gjelder genitivsammensetning i germansk, er det tidligste eksempelet det gotiske ordet *baurg-s-waddjus* ‘bymur’ (Strid 2008: 735). Seinere i norrønt blir stammesammensetninger og genitivsammensetninger de vanlige sammensetningsmetodene. Conzett (2016: 274) definerer disse typene som henholdsvis sekundære og primære, og de var i praksis ikke så forskjellige. Noen eksempler med samme forledd er:

- (8) a. *land-folk* ‘landets innbyggere’ (stammesammensetning)
- b. *land-s-dróttinn* ‘jordeier’ (genitivsammensetning med forleddet i gen. et.)

- c. land-a-kaup 'kjøp av jordegods' (genitivsammensetning med forleddet i gen. ft.)

Likevel ser det ut til at det allerede i norrønt forekom sammensetninger med annet materiale enn genitivendelser, som i (9):

- (9) a. elds-sløkking-s-hringing 'ringning for slukning av ild'
- b. frændsemi-s-tala 'utregning av personers innbyrdes slekt-skap'

Her knyttes forledd og etterledd sammen med en *s*-fuge som er forskjellig fra vanlige genitivendelser jf. gen. et./ft. *elds-sløkking-ar/a-* i (9a) og gen. et. *frændsemi-* i (9b). Dette har blitt definert som ei omtolkning fra genitivendelser til en fuges (Fuhrhop og Kürschner 2015: 74). Ser en på eksemplene på tvers av språk, kan det observeres at eksempler som (1d) blir beskrevet som fugesammensetning i moderne norsk, selv om det i norrønt i (8b) eller islandsk (2b) omtales som genitivsammensetninger.

Hovedforskjellen er at i norrønt og islandsk er genitiv en aktiv kasus i et paradigma med åtte kasusformer, fire i entall og fire i flertall (nom., akk., dat., gen.), og en kan se koblinger bl.a. mellom fraser med genitiv og genitivsammensetninger som i (5). Norsk har derimot ikke aktivt morfologisk genitivkasus på samme måte. Såkalt «genitiv-*s*» er ikke en kasusendelse i moderne norsk (det er ikke en bøyningsendelse av substantiv, adjektiv osv.) men settes etter en hel frase for å markere relasjon til en referent i en annen frase, og den uttrykker ikke en setningsleddfunksjon i seg selv, se Faarlund et al. (1997: 19). «Genitiv-*s*» kan derfor analyseres som en klitikon, mens den gamle genitivendelsen bare forekommer i sammensetninger og i faste uttrykk som *til fjells*, *til fots*, *til bords*, se for eksempel Kinn og Kulbrandstad (2023: 169–170).

Det er derfor nyttig å skille mellom ulike fuger basert på opphav. Fugene som tilsvarer de historiske genitivendelsene, bøyningsendelser i paradigmaet, er definert som *paradigmatiske*, mens de som ikke tilsvarer slike endelser, blir omtalt som *ikke-paradigmatiske* (se Petersen og Szczepaniak 2018: 116–117). Det ser også ut til at språk med rik morfologi og produktiv genitiv, som islandsk, beholder paradigmatiske fuger i større grad enn språk med fattigere morfologi, som moderne norsk, hvor fugene for det meste blir omtalt som rene bindeelement (Indridason 2011: 261–263). Terminologien av bindeelement i sammensetninger på tvers

av språk og tidsperiode, som kan brukes for å studere utviklinga av *s*-fugen i vestnordisk, kan oppsummeres slik:

- *Genitivendelser eller genitivfuge*: Forleddet i ei sammensetning er bøydd i genitiv
- *Paradigmatisk fuger*: Sammensetninga har en fuger som tilsvarer en tidligere genitivendelse, men denne kasusforma er ikke lenger aktiv i språket
- *Ikke-paradigmatisk fuger*: Sammensetninga har en fuger som ikke tilsvarer en genitivendelse

Selv om det er en sammenheng mellom prosesser som har å gjøre med tap av genitiv som kasus og utvikling av ikke-paradigmatiske fuger, burde en analysere dem som to ulike prosesser (Petersen og Szczepaniak 2018: 120). Et argument for dette er sammenfall av genitiv- og stammesammensetninger med samme betydning, der de tidligere genitivsammensetninger har blitt utviklet til både fugesammensetninger og stammesammensetninger i færøysk, slik man ser i (10):

- (10) a. dag-løn ‘dagslønn’
 b. dag-s-løn ‘dagslønn’
 c. dag-s-arbeiði ‘dagsarbeidet’

Et annet argument som Petersen og Szczepaniak (2018: 131) nevner for at disse er to ulike prosesser, er at fuger brukes ikke-paradigmatisk som i (11b) i færøysk allerede i en tekst fra 1403, da genitiv var en levende kasus, på samme måte som i dagens språk (11a):

- (11) a. elli-s-heim ‘eldrehjem’
 b. Husavik-s-gods ‘Húsavíks eiendom’

En kan sammenligne (11a) med norrønt *elli-tíð* ‘alderdomstid’, og (11b) kan minne om (9), det vil si ei sammensetning med ikke-paradigmatisk *s*-fuger når genitiv er en levende kasus (jf. gen. et. *víkr* i norrønt⁴ eller gen.

4. Heggstad, Hødnebo og Simensen (2008) nevner også *víkar* som alternativ form av gen. et., men i ONP forekommer bare forma *víkr*, og slik står det også i bl.a. Fritzner (1886–1896), Zoëga (1910) og Cleasby og Vigfusson (1874).

et. *víkar* i færøysk). Dette vil si at «such examples show that the non-paradigmatic linking +s+ appeared very early, even before the genitive was lost» (Petersen og Szczepaniak 2018: 131). I islandsk finner en også ikke-paradigmatiske fuger: *a*, *i*, *u* fra eldre opphav (de finnes også i færøysk) og *s*-fuge, som oppsto seinere (Indridason 2011: 266–269). Indridason nevner noen eksempler på ikke-paradigmatiske *a*-, *i*-, *u*- og *s*-fuger i islandsk og færøysk, se (11) og (12). Likevel ser det ut til at bare *u*- og *s*-fuge forekommer etter substantiv, noe vi presenterer nærmere i avsnitt 4.1:

- (12) a. Islandsk *u*-fuge: *ráð-u-natur* ‘konsulent’
 b. Færøysk *u*-fuge: *sag-u-lað* ‘stativ for saging av ved’
 c. Islandsk *s*-fuge: *hræsni-s-fullur* ‘hyklerisk’

Som før ble nevnt, forsvant genitiv tidlig i norsk og i noen tilfeller ble det generalisert som *-s* i form av suffiks istedenfor en bøyningsendelse (Mørck 2005: 1132–1133), særlig i de norske skriftspråka, mens fenomen som «genitiv-*s*» ikke er vanlig i dialekter (Berg 2015: 26). Generalisering av denne endelsen og tap av genitiv gjør at *s*-fuge forekommer ikke-paradigmatisk flere steder, for eksempel i hunkjønnsst substantiv, slik det er presentert av Remøy (2020: 20) i de to første eksemplene (13a-b), og Leira (1994: 68) i det siste (13c):

- (13) a. *tid-s-rekning*
 b. *mor-s-mål*
 c. *ferd-s-skrivar*

Eksemplene i (13) kan sammenlignes med de tilsvarende genitivformene (et./ft.) av forledda i norrønt: *tíðar/tíða*, *móður/móðra*, *ferðar/ferða* og med sammensetninga *ferd-a-folk* i norsk med paradigmatiske fuger. Eksemplene ser ut til å stå i kontrast med ulike norske talemål, der en finner en god del paradigmatiske fuger, jf. *ferda-folk* (se Remøy 2020). Disse paradigmatiske fugene blir omtalt av Johannessen (2001: 66) når hun snakker om at talemål ikke har bøyningsformer i forledda, men sammensetningsformativ. Noen eksempler fra talemål med paradigmatiske fuger er:

- (14) a. Hol, Hallingdal: *hag-a-gjørde* ‘hagegjerde’
 b. Hardingmål: *naud-ar-høve* ‘nødsfall’
 c. Sunnmørsk: *elv-a-streum* ‘elvestrøm’

Eksempellet i (14a) presenteres av Johannessen (2001: 67) mens (14b-c) er omtalt av Remøy (2020: 35, 70). Alle disse forledda tilsvare paradigmatisk genitivformer historisk, de var altså opprinnelige bøyningssendelser i et diakront perspektiv. De tilsvarende genitivformene i norrønt av forledda i (14) er henholdsvis *haga* (gen. et.), *nauðar* (gen. et.) og *elfar/elfa* (gen. et./ft.). Remøys (2020: 98) konklusjon om *s*-fugen i de norske talemåla er at de i stor grad beholder paradigmatisk fuge i sammensetningene. Ikke-paradigmatisk *s*-fuge finner han bare i følgende eksempler (alle har hunkjønnsord i forleddet):

- (15) a. Sunnmørsk: hand-*s*-rekning
- b. Hardingmål: lekkje-*s*-tunga, advent-*s*-lekkja
- c. Hallingmål: brun-*s*-fjøl 'fremste takbordet på langveggene',
jæis-skuL 'geiteskor', kløv(*s*)-tainæ 'kløvteine'

De tilsvarende paradigmatisk forledda i norrønt, bortsett fra *advent-s-lekkja*, der *advent* er innlånt og *lekkjes-tunga*, som er uregelrett (jf. Remøy 2020: 57) er følgende: *handar/handa* (gen. et/ft.), *brúnar/brúna* (gen. et./ft. av hunkjønns substantivet *brún* 'skarp kant, fremstikkende rand'), *geitar/geita* (gen. et./ft.) og *klyfja* (gen. ft.).

3. Metode og materialinnsamling

3.1. Korpusbeskrivelse

I artikkelen blir norrøne sammensetninger hentet fra ONP-korpuset, og representert i normalisert form etter ONP-standard. Ifølge hjemmesida til ONP (Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab), består korpuset av det norrøne prosaspråket dokumentert fra ca. fem tusen manuskripter, som inkluderer norske manuskripter fra 1150 til 1370, og islandske fra 1150 til 1540, med 65 000 oppslagsord og 840 000 siteringer (data fra 2019). ONP er ment til å være ei ordbok hvor betydninga av ordet blir forklart både på dansk og engelsk. ONP er fortsatt under arbeid.⁵

5. ONPs nettside har, på den andre sida, tilgang til andre digitaliserte ordbøker, bl.a. Fritzner (1886–1896), Zoëga (1910) og Cleasby og Vigfusson (1874). Disse blir også brukt i artikkelen som referanse i tillegg til Heggstad, Hødnebo og Simensen (2008).

Ei omfattende samling av sammensetninger i de sørvestnorske talemåla årdalsmål, vossamål, hardingmål og kvinnheradsmål finnes i vedleggene hos Mascetti (2015: 19–34), og materialet derfra blir brukt til å sammenligne situasjonen i norrønt med disse talemåla. Ordlista fra de ulike talemåla ble i hovedsak hentet av Mascetti fra dialektordbøker (Akselberg 2008, Opedal 2005, Røthe 1994, Guddal 1975). Ord fra Sogn er fra Mascettis eget talemål eller fra hans egen liste: «Der det ikkje står noko (nesten alle ord frå Sogn) tyder det at ordet kunne eg frå før eller brukte ei eiga liste» (Mascetti 2015: 19).

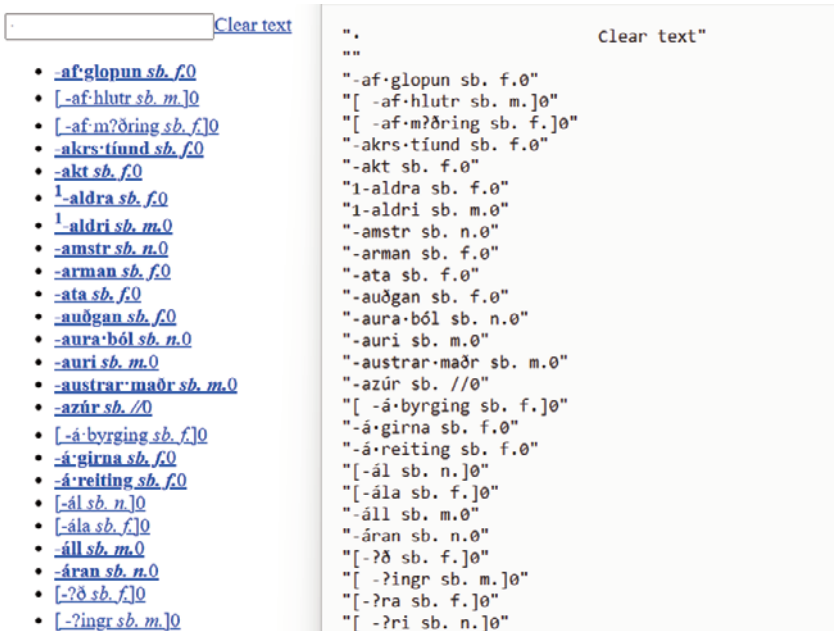
3.2 *Innhenting og organisering av materialet*

Gjennom éi av nettsidene til ONP, kalt *ONP: API* (se litteraturlista), kan en se alle komplekse ord delt i de ulike leddene (stammer, affiks osv.) gjennom tegnet «·». Med et slik søk ble alle de komplekse substantiva i dette formatet lastet ned og konvertert til tabell. En må identifisere forleddet selv fordi det ikke er oppgitt systematisk i databasen fra ONP enda, bare når en søker enkelte ord. I korpuset finnes det sammensatte ord med to til totalt fem ledd. For ord med to ledd er det selvsagt det første leddet som er forleddet, mens det er 10 ord med 5 ledd, og derfor kunne forleddet enkelt identifiseres manuelt. Antall ord med tre og fire ledd er 6431, og det er derfor mye arbeid å gå igjennom alle disse manuelt. Identifisering av forleddet ble derfor automatisert ved hjelp av en algoritme forklart nedenfor.

Først og fremst brukes nettsida til *ONP: API* for å søke på alle forekomster av substantiv i ONP-korpuset. Fordelen med denne nettsida sammenlignet med hovednettsida er at undersøkelser ikke er begrenset til antall ord (og derfor har en tilgang til alle oppslagsord). I tillegg blir komplekse ord delt opp med tegnet «·», som gjør det mye enklere å identifisere forleddet etterpå. Det ser ikke ut å være mulig å bruke nettsida for å laste ned data i form av tabell eller liste. Derfor ble lista lastet ned i html-format på nettleseren og transformert til en tekstfil i csv-format, slik det vises i figur 1.

Etter nedlastinga ble det laget en algoritme i programmeringsspråket Julia (Bezanson et al. 2017) for å rengjøre og organisere dataene i en tabell. Dette inkluderer å separere data i kategoriene oppslagsord, frekvens, estimert forledd, alternativt forledd, antall ledd, ordklasse, kjønn og andre opplysninger, samt fjerne ord med frekvens 0 (dvs. som ikke forekommer i korpuset) og bare velge ord som er komplekse, det vil si de som

hadde tegnet «» i ordet. Det kan automatiseres et ganske godt estimat for de fleste orda. Forleddet blir identifisert ved å prøve å finne mulige etterledd i korpuset og deretter definere de resterende ledd som forledd. I tillegg blir det laget ei liste over prefikser og partikler, presentert i tabell

Figur 1: Eksempel fra ONP-tabell med substantiv i opprinnelig html-format (venstre) og tekstformat (.csv) som blir brukt av algoritmen (høyre).

Avledningsprefiks og partikler	Preposisjoner			
<i>bí</i>	<i>af</i>	<i>hos</i>	<i>ór</i>	<i>undir</i>
<i>for</i>	<i>at</i>	<i>i</i>	<i>til</i>	<i>við</i>
<i>ó</i>	<i>á</i>	<i>með</i>	<i>um</i>	<i>yfir</i>
<i>ør</i>	<i>án</i>	<i>meðal</i>	<i>umhverfis</i>	
<i>van</i>	<i>eftir</i>	<i>miðil</i>	<i>umhverfum</i>	
<i>sam</i>	<i>frá</i>	<i>milli</i>	<i>umkringis</i>	
<i>inn</i>	<i>fyr</i>	<i>millim</i>	<i>umkringum</i>	
<i>ein</i>	<i>fyrir</i>	<i>millum</i>	<i>umbergis</i>	
<i>út</i>	<i>hjá</i>	<i>of</i>	<i>und</i>	

Tabell 1: Partikler og preposisjoner brukt for å oppnå en enklere identifisering av forleddet i sammensetningene

Row	word	first_element	first_element_alt	freq	elements	gender
115	af-hús	af	missing	7	2	n.
116	af-hvarf	af	missing	2	2	n.
117	af-hyrning	af	missing	1	2	f.
118	af-kast	af	missing	1	2	n.
119	af-kaup	af	missing	1	2	n.
120	af-kimi	af	missing	1	2	m.
121	af-kleyfis-orð	af-kleyfis	af	1	3	n.
122	af-kleyfis-sam-stafa	af-kleyfis	missing	1	4	f.
123	af-klof	af	missing	1	2	n.
124	af-krókr	af	missing	1	2	m.
125	af-kváma	af	missing	1	2	f.

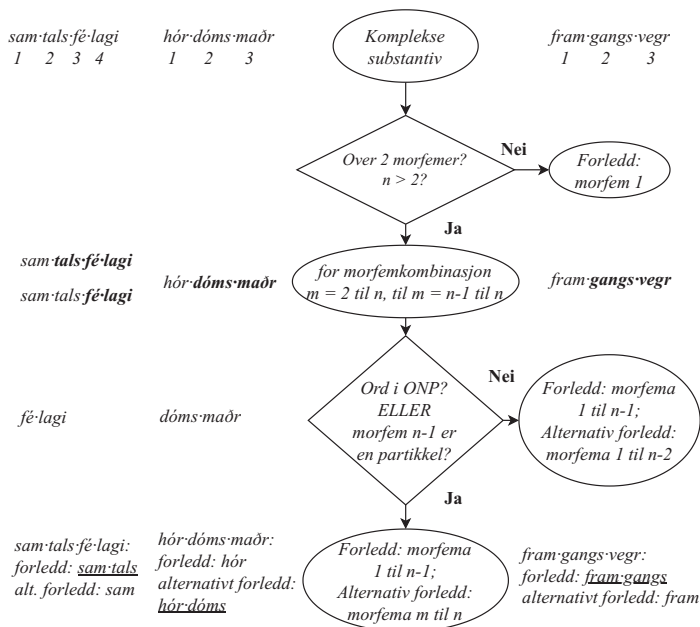
Figur 2: Eksempel på hvordan tabellen med komplekse ord ser ut.

1 som skal hjelpe å identifisere leddgrensene (prefiks må være i starten av orda i for- eller etterleddet i ei sammensetning). Figur 2 viser en del av tabellen som en får ut fra algoritmen.

To kolonner med mulige forledd er valgt siden identifiseringa av forleddet gjøres mekanisk med algoritmen, og det kan finnes tvetydige tilfeller. Algoritmen er representert i figur 3 og inkluderer tre av eksemplene nevnt nedenfor.

I ord som *fram-gangs-vegr* ‘vei som fører videre frem’ så finner ikke algoritmen ordet **gangsvegr* i substantivlista, og da blir forleddet *fram-gang-s-*. Et annet eksempel er ordet *kirkju-upp-halds-maðr* ‘person som vedlikeholder ei kirke’, der algoritmen identifiserer både at ordet *upp-halds-maðr* ‘person som opprettholder noe’ finnes i korpuset, samt at det andre leddet, *upp* ‘opp’, er en preposisjon og derfor må ordet begynne med det leddet. Da definerer algoritmen *kirkj-u-* som forleddet i denne sammensetninga.

To ekstra eksempler er *föstu-af-brigð* ‘fastebrytning’ og *sam-tals-fé-lagi* ‘person som en fører samtaler med’. For den første sammensetninga identifiserer algoritmen både at *af-brigð* ‘brudd’ finnes i korpuset som ord, og at preposisjonen *af* ‘av’ må være i starten av etterleddet. For den andre sammensetninga finner algoritmen ordet *fé-lagi* ‘kamerat’ i korpuset, og derfor blir forleddet *sam-tal-s-*. Dette systemet er likevel ikke perfekt. I *hór-dóms-maðr* ‘utro mann’ finner algoritmen ordet *dóms-maðr* ‘dommer’ i ordlista, og da blir *hór-* forleddet, selv om forleddet skal være *hórdóms-*.

Figur 3: Illustrasjon av algoritmen som automatisk identifiserer forleddet i sammensetningene fra ONP, med tre eksempler.

Derfor er det nødvendig å ha en kolonne med alternative forledd, 'first_element_alt', hvor alle ledd bortsett fra det siste, her *hór·dóm-s-*, blir identifisert av algoritmen.

Selv om listene over sammensetninger ble definert av algoritmen, var det nødvendig å lese nøye igjennom listene for å identifisere de aktuelle sammensetningene.

3.3 Studiet av s-fuge

Som nevnt ovenfor, inneholder ordlista, som kommer ut av algoritmen, alle komplekse substantiv i ONP (avledninger og sammensetninger), men det er bare sammensetninger med substantiv i både for- og etterledd som er del av analysen. Med hensyn til teoriene rundt fugesammensetninger presentert tidligere med eksempler, og med tanke på å analysere ulike språk gjennom tida, kan sammensetninger med substantiv i både for- og etterledd grafisk representeres som N-bøyningsendelse/fuge-N. Da blir *ráð-s-kona* 'husholderske' og *ráð-u-neyti* 'rådgivere, råd, rådgiv-

ning' representert på lignende måte, selv om bindelementet er en bøyningsendelse (gen. et. *ráðs*) eller en fuge (ikke-paradigmatisk *u*-fuge, *ráð-u*), og da snakkes det henholdsvis om genitivsammensetninger og fugesammensetninger.⁶ Nedenfor i avsnitt 4 blir det spesifisert, når det er relevant, om de ulike grammatiske og semantiske forhold, og opphavet til de analyserte fugene.

For å analysere *s*-fugen i norrønt kan det tas utgangspunkt i Iversen (1972: 166) som identifiserer *s*-fuge i hunkjønns substantiv som ender på *-semi* (samme endelse i entall). Denne ordtypen tilhører en bøyningsklasse av hunkjønns substantiv som ender på avledningssuffikset *-i* i hele entallet (*gláðr* 'glad' > *gleði* 'glede', med *i*-omlyd), uten bøyningsendelse i entall (Haugen 2006: 134). Denne klassen kaller Haugen for *i*-klasse av svake hunkjønns substantiv (ibid.). En finner *s*-fuge i denne klassen seinere i færøysk og islandsk, f.eks. *elli-s-heim* 'eldrehjem' (færøysk) og *hræsni-s-fullur* 'hyklerisk' (islandsk). Det kan kanskje finnes flere eksempler i det norrøne materialet dersom det studeres nøye. ONP oppgir 714 slike substantiv.

For å finne ikke-paradigmatisk *s*-fuge når ord i denne klassen er i forleddet, finner algoritmen kombinasjonen ord + *s* i korpuset (f.eks. *ógleði* 'tristhet' + *s*). Dette gir 106 sammensetninger med mulig *s*-fuge i denne klassen. Deretter må en fjerne tilfeller der forleddet er et homonymt intetkjønnsord med ei anna betydning, jf. homonymene *lýsi* n. 'belysningsmateriale, olje, tran' og *lýsi* f. 'lys, skin, glans' i ordet *lýsi-s-fat* 'kar som inneholder tran' (genitivsammensetning).⁷ Sammensetninger som har ord som inkluderer *fátøki* 'fattigdom' i forleddet burde også utelukkes, fordi de nesten alltid er intetkjønnsord (43 forekomster), mens de bare en gang opptrer som hunkjønn i korpuset. Etter å ha fjernet fra listen de orda der forleddet inkluderer et homonymt intetkjønns substantiv med en annen betydning som inngår i forleddet, og ord som har *fátøki* i forleddet, går en fra 106 til 87 N+N sammensetninger som grunnlag. Dette kommer vi tilbake i diskusjonen i avsnittet 5.2.2.

For resten av materialet kan det finnes par av sammensetninger med paradigmatisk genitiv (se på hele lista av endelser i neste avsnitt), og *s*-

6. Når forleddet er ei bøydd form, inkluderer det ulike fonologiske og morfologiske endringer i tillegg til selve bøyningsendelsen.

7. Ord der både homonymer, hunkjønn og intetkjønn har delvis den samme betydninga, er derimot inkludert i analysegrunnlaget.

fuge i samme posisjon, slik Seip har vist med sammensetninger med *s*-fuge der ordet har genitiv på *-ar* (1955: 208). Andre relevante resultater blir også identifisert ved å se på alle forledd som ender på *-s* for å forsikre at en ikke hopper over dem. Alle funn av *s*-fuge i norrønt blir tidfestet med de tidligste forekomstene basert på alder på manuskriptet oppgitt i ONP. Deretter blir de grammatiske strukturene med *s*-fuge som finnes i forleddet (røtter, avledninger, sammensetninger osv.) analysert.

Sammensetningene i de sørvestnorske talemåla årdalsmål, vossamål, hardingmål og kvinnheradsmål blir analysert hovedsakelig med grunnlag i analysen fra Mascetti og klassifisert etter type fuge. Deretter blir tendensene av fugesammensetninger, særlig av *s*-fugen, i disse talemåla sammenlignet med hovedresultatene fra de norrøne sammensetningene. Til slutt ble funnene i materialet evaluert med tanke på hvordan de samsvarer med de ulike teoriene om *s*-fugens funksjon og tendenser i avsnitt 5.

4. Funn i norrøne sammensetninger sammenlignet med sørvestnorske talemål

4.1 *Stammesammensetninger og genitivsammensetninger*

Som nevnt i avsnittet 2.2 ovenfor, var stamme- og genitivsammensetninger vanlige i N+N-sammensetninger i norrønt. I kategorien stammesammensetninger kan det nevnes noen eksempler av sterke substantiv i forleddet for alle kjønn funnet i ONP: *gest-gjafi* 'gjestfri mann' (m.), *jarð-hús*⁸ 'kjeller' (f.), *ráð-maðr* 'rådmann' (n.), og svake substantiv i forledd for alle kjønn: *bog-maðr* 'bueskytter' (m.), *sag-orð* 'utsagn' (f.), *aug-lit* 'øyeyesyn' (n.). I kategorien genitivsammensetninger finnes det en stor variasjon med mange ulike genitivfuger, avhengig av bøyingsklasser. I tabell 2 (neste side) vises alle mulige genitivfuger i genitivsammensetninger tatt fra undersøkelsen av N+N sammensetninger i ONP, med klassefordeling basert på Haugen (2006). Denne samling av genitivfuger skal hjelpe til å sammenlikne dem med fugene i talemåla presentert i avsnitt 4.3 og i analysen i avsnitt 5.

8. Merk at stammene i forledd ikke pleier å ha *u*-omlyd, jf. nom. et. *jprð*.

Tabell 2: Ulike genitivfuger som finnes i ONP.

Genitivfuge	Eksempel på mulige bøyingsklasser. Kjønnsmarkering viser til forleddet.
-s-	Genitiv entall sterke hankjønn (<i>a</i> -klasse, noen substantiv i <i>i</i> -klasse og <i>r</i> -klasse) og intetkjønn (nullklasse): <i>råd-s-kona</i> 'husholderske' (n.), <i>konung-s-barn</i> 'kongebarn' (m.).
-ar-	Genitiv entall noen sterke hankjønns- (noen substantiv i <i>i</i> -klasse og <i>r</i> -klasse, <i>u</i> -klasse) og hunkjønnsst substantiv: <i>fót-ar-sár</i> 'fotsår' (m.), <i>geit-ar-horn</i> 'geitehorn' (f.).
-r-	Genitiv entall noen sterke hunkjønnsst substantiv (<i>r</i> -klasse): <i>ký-r-auga</i> 'kuøye', <i>nét-r-elding</i> 'daggry'.
-na-	Genitiv flertall av noen svake hunkjønns- (<i>ur</i> -klasse) og intetkjønnsst substantiv (<i>u</i> -klasse): <i>aug-na-blik</i> 'øyeblikk' (n.), <i>sag-na-maðr</i> 'historieskriver' (f.).
-a-	Genitiv flertall av alle sterke substantiv, svake hankjønnsst substantiv (<i>a</i> -klasse) og noen svake hunkjønnsst substantiv (<i>ur</i> -klasse). <i>råd-a-hagr</i> 'livsstilling, livsvilkår' (st. n.), <i>geit-a-hús</i> 'geitehus' (st. f.).
-u-	Genitiv entall svake hunkjønnsst substantiv fra <i>ur</i> -klasse: <i>kon-u-hár</i> 'kvinnehår', <i>stjörn-u-ljós</i> 'stjernelys'.
-ur-	Genitiv entall slektsord fra <i>r</i> -klasse (han- og hunkjønn): <i>fðð-ur-arfr</i> 'farsarv' (m.), <i>syst-ur-barn</i> 'søsterbarn' (f.).

4.2 Fugesammensetninger

Fugesammensetninger forekommer relativt sjelden i materialet, og de er i mange tilfeller ikke til stede i forledd med andre ordklasser som ikke er substantiv.⁹ Ei oppsummering vises i tabell 3.

Siden *u*-fugen ser ut til å være gammel og ikke produktiv, skal analysen basere seg på *s*-fugen. Vi skal se på ulike forekomster av *s*-fugen avhengig av type substantiv i de neste avsnitt.

4.2.1 Svake hunkjønnsord av *i*-klasse

For denne klassen med ikke-paradigmatisk *s*-fuge i forleddet finnes det flere typer strukturer i forleddet. I dette avsnittet blir det nevnt noen eksempler, men en kan finne hele lista i vedlegg 2. Avledninger med avled-

9. Dette gjelder *a*-fuge og *i*-fuge. *A*-fuge ser ut til å forekomme med adjektiv i forleddet, for eksempel i *létt-a-sótt* 'veer'. *I*-fuge forekommer etter røtter av svake verb av *døma*-klasse (urnordisk *-ija*) som i *eld-i-viðr* 'brenneved', og ord med forleddet *vill-i-* (Iversen 1972: 166), fra adjektivet *villr* 'villfarende' som i *vill-i-eldr* 'uutslykkelig ild'.

Tabell 3: Fugeelement som kan finnes i ONP.

Fuge	Eksempel på mulige bøyningsklasser
-s-	<i>elds-slökking-s-hringing</i> 'ringning for slukning av ild' (gen. et./ft. <i>elds-slökking-ar/a</i>), <i>skrifta-fjóð-ur-s-embætti</i> 'skriftefærtjeneste' (gen. <i>skrifta-fjóð-ur</i>), <i>ógleði-s-klæði</i> 'tristhetskler'.
-u-	<i>rád-u-neyti</i> 'rådgivers stilling' (gen. et./ft. <i>rád-s/a</i>), <i>möt-u-nautr</i> 'noen en har mat med' (gen. et./ft. <i>mat-ar/a</i>). Forleddet er oftest et sterkt hankjønns- eller intetkjønns substantiv. ¹⁰

ningssuffikset *-semi* er de vanligste, og en finner bl.a. *s*-fuge i *fránd-semi-s-tala* (15, tidligst c1250), 'utregning av personers innbyrdes slektskap' og *mein-semi-s-mátt* (1, c1360–1380) 'makt, evne til å skade'.¹¹ Avledninger med avledningsprefiks finnes derimot i orda *ógleði-s-klæði* (2, tidligst 1275) 'tristhetskler' og *fjól-kynngi-s-bók* (2, tidligst c1200–1225) 'trolldomsbok'. Det forekommer også sammensetninger i forledd: *sild-fiski-s-leyfi* (1, c1375–1400) 'tillatelse for å fiske sild' og *góð-fýsi-s-andi* (2, tidligst c1325–1375) 'ånd som er full av godvilje'. Det finnes bare én forekomst av rot (pluss *i*-endelsen), nemlig *reiði-s-verk* (3, tidligst c1350–1365) 'vredegjerning'.¹² Likevel finnes det alltid genitivattributt *guðs* foranstilt i alle de tre forekomstene, slik at det kunne tolkes som at forleddet faktisk er ei sammensetning: *guðs reiði-s-verk* 'Guds vredegjerning' blir da tolket som *guðs-reiði-s-verk* 'gudsvredegjerning'. I ett av tilfellene analyserer ONP frasen som ei sammensetning: *guðs-reiði-s-verk* 'gudsvredegjerning' (1, c1300). Dette kan kanskje skyldes at ordboka ikke ennå er helt fullført.

Lånordet *kurteisi* (samme bøyningsklasse) 'ridderlighet, høvisk adferd' finnes også med *s*-fugen, se *kurteisi-s-maðr* (2, c1275–1300) 'ridderlig mann'.

10. Dette har blitt foreslått som en gammel instrumentalendelse, jf. § 361, Anm. 3 i Noreen (1923), en kasus som ikke lenger finnes i norrønt, men fantes i gammelsaksisk og gammelhøytysk med endelse -o og -u (Robinson 1992).

11. I parentes kommer frekvensen av ordet i korpuset og året til den tidligste forekomsten på manuskriptet oppgitt i ONP.

12. Det finnes et ekstra tilfelle med rot + *i*-endelsen i substantiva som har intetkjønns-homonymer med samme betydning, nemlig orda som har *kléki* 'vanære, skam' i forleddet (altså *kléki-s*).

4.2.2 Svake hankjønnsst substantiv

S-fuge forekommer i svake hankjønnsst substantiv som er avledet med suffiksene *-ingi*, men bare med forekomster med *høfðingi* 'høvding' (gen. et. og ft. *høfðingja*) og *-andi* (gen. *-anda*). Med ordet *høfðingi* i forleddet finnes det eksempler som *høfðing-(s)-skapr* (62, tidligst forekomst med s-fuge c1200) 'høvdingsskap', *høfðing-s-bragð* (1, c1387–1395) 'høvdingshandling' eller *høfðing-s-maðr* (3, tidligst c1475–1500) 'høvdingsmann'.

Eksempler med svake substantiv som slutter på *-andi*, inkluderer *sagand-s-orð* (1, 1314, NO) 'utsagn', *segjand-s-saga* (2, tidligst c1250–1300) 'folkesnakk', *sjánd-s-váttir* (1, c1325–1350) 'øyevitne', *fjánd-s-maðr* (1, c1320) 'fiende' og *fjánd-s-boð* (1, c1350) 'tilbud som en uvenn gjør for å skade en'.¹³

4.2.3 Handlingssubstantiv avledet av verb med suffiks *-(n)ing*

I denne klassen forekommer det bare tre tilfeller, *elds-sløkking-s-hringing* (1, c1320–1330) 'ringning for slukning av ild', *bann-setning-s-pína* (1, 1328) 'straff i form av bannlysning/ekskommunikasjon' og *út-setning-s-pína* (2, tidligst 1328) 'straff med utelukkelse'.

4.2.4 Slechtsord

Med slechtsord finnes det bare to eksempler i samme dokument (et islandsk diplom fra 1479). Disse har genitivfuge pluss s-fuge: *skrifta-føð-ur-s-embátti* (1, 1479) 'skriftefarstjeneste' og *skrifta-føð-ur-s-geymsla* (1, 1479) 'skriftefarstvaretekt'. Til tross for å være veldig få eksempler, så eksisterte dette fenomenet i svenske runeinnskrifter allerede i vikingtida. Noen eksempler er **faþurs**×**faþur**, normalisert runesvensk *fað-ur-s-faður* (Sö 195, datert mellom åra 725–1100) 'farfar' eller **faþurs:broþur**, normalisert runesvensk *fað-ur-s-broður* (Sö 204, også datert i perioden 725–1100) 'farbror'.¹⁴ Tidlig slechtskapsord med genitiv som *-s* er også nevnte bl.a. av Noréen (1923) i §420. I ONP finner man for eksempel varianter som *fodvrs* eller *favdurs* i ulike manuskripter for normalisert *føður* (gen.

13. Fra denne gruppa forekommer også s-fugen i avledninger, som *fjánd-s-ligr* (6, c1340) 'djevlesk'.

14. Runeinnskrifter blir registrert med koder basert på region hvor de er funnet (Sö = Södermanland, Sverige) og et spesifikt tall (Riksantikvarieämbetet 2020).

et. av *faðir* ‘far’). Man kunne derfor argumentere for at *s*-fugen i slektskapsord også kan betraktes som paradigmatisk i disse tilfellene.

4.2.5 Andre forekomster

Andre steder der det finnes *s*-fuge, er når forleddet har et hankjønnsord med gen. et. *-ar*, slik for eksempel Seip har observert (1955: 208). Et eksempel er ordet *á-burðr* i forleddet (genitiv *á-burðar*), som består av en stamme med avledningsprefiks. En ser *s*-fuge med dette forleddet i bl.a. *á-burð-s-klæði* (1, c1300–1325) ‘praktfulle klær’ og *á-burð-s-maðr* (1, c1300) ‘fremtredende person’. Et annet forledd som har *-ar* i gen. et., denne gangen ei avledning med suffiks, er *hjú-skapr* ‘ekteskap’ (gen. et. *hjú-skapar*), med flere sammensetninger med *-s*, som *hjú-skap-s-fé-lagi* (1, c1270) ‘ektefelle’, eller *hjú-skap-s-band* (3, tidligst c1275) ‘ekteskapelig forbindelse’. Et annet ord med *s*-fuge er *hjalp-s-maðr* (6, c1220) ‘hjelper, frelser’ og *hjalp-s-kona* (1, c1720–1730 fra en tekst i *Diplomatarium Islandicum* med dato fra 1524) ‘kvinnelig hjelper, frelser’, der hunkjønnsordet *hjólþ* ‘hjelp’ er trulig i forleddet, selv om et intetkjønns substantiv *hjalp* med samme betydelse forekommer én gang i en islandsk tekst fra 1443.

4.2.6 Oppsummeringstabell av *s*-fuge i norrønt

Som en oppsummering framstiller tabell 4 eksempler på ulike typer forledd med *s*-fuge i norrønt.

Tabell 4: Oversikt over *s*-fugesammensetninger i forskjellige kategorier funnet i ONP for norrønt.

Sv. hunkjønns subst. av <i>i</i> -klasse (87 ord)	Sv. hankjønns subst. (9 ord)	Handlings- substantiv av verb (3 ord)	Slektsord (2 ord)	Andre forekomster (7 ord)
<i>frændsemi-s-tala</i>	<i>hofðing-s-bragð</i>	<i>bann:setning-s-pína</i>	<i>skrifta:fjð-ur-s-embætti</i>	<i>á-burð-s-klæði</i>
<i>ó-gleði-s-klæði</i>	<i>hofðing-s-maðr</i>	<i>út-setning-s-pína</i>	<i>skrifta:fjð-ur-s-geymsla</i>	<i>á-burð-s-maðr</i>
<i>sild-fiski-s-leyfi</i>	<i>sagand-s-orð</i>	<i>elds-slökking-s-hringing</i>		<i>hjú-skap-s-fé-lagi</i>
<i>fjöl-kynngi-s-bók</i>	<i>fjánd-s-maðr</i>			<i>hjú-skap-s-band</i>
<i>kurteisi-s-maðr</i>	<i>segjand-s-saga</i>			<i>hjú-skap-s-hand-sal</i>

4.3 Fugesammensetninger i talemåla årdalsmål, vossamål, hardingmål og kvinnheradsmål

Sørvestnorsk eller sørvestlandsk er ei undergruppe av vestnorsk som dekker områdene fra og med Indre Sogn til Vest-Agder (Sandøy 1996: 183). Slik Sandøy framstiller de ulike dialektområdene, skiller disse talemåla seg fra andre norske varieteter i at de ikke har jamvekt (tostavet ord med korte stavelser i norrønt av type kort vokal + kort konsonant hadde i en periode samme trykk på begge stavelser), apokope (bortfall av endelsesvokaler) eller vokalreduksjon (sammenfall av trykklette vokaler til samme lyd, f.eks. [ə]) (ibid.).

Talemåla i dette området er av spesiell interesse på grunn av koblinga med de andre vestnordiske språka. I høg mellomalderen, særlig mellom 1100–1300 fantes det et tett forhold mellom Norge og vesthavsøyene. Dette forholdet var ikke bare et språklig, skriftlig og litterært felleskap mellom Norge og Island (Haugen 2006: 17), men også kulturelt, politisk og økonomisk, se for eksempel Helle (1964: 87–94). Etter mellomalderen var det en del kontakt mellom de tre vestnordiske språka, og noen av utviklingstrekkene som påvirket sørvestnorsk, islandsk og færøysk etter 1350, er felles for alle tre (Sandøy 2011: 31–32). Slik Sandøy (2011: 34) eksemplifiserer, kan en argumentere for at folk kunne forstå hverandre innbyrdes dersom disse tre talemåla ble brukt så seint som i år 1500. Derfor er det interessant å analysere fugesammensetninger i disse norske talemåla sammenlignet med norrønt, og eventuelt se om en finner forskjeller med situasjonen i de offisielle skriftspråka bokmål og nynorsk.

Noen generelle egenskaper som deles av sørvestnorsk, islandsk og færøysk er følgende (Sandøy 2011: 173–176):

- Differensiering (uttaleforskjellen mellom to nærliggende fonem blir gjort større): /rɪ/, /rɲ/, /fɲ/ > /dl/, /dn/, /pn/
- Segmentering (ett fonem blir til to): /l:/ > /dl/, /n:/ > /dn/
- Diftongering (lange vokaler blir til diftonger): for eksempel /a:/ > /au/ eller /o:/ > /ou/

For å forklare de ulike fugene som man finner i fugesammensetninger i sørvestnorsk er det viktig å se på visse fonologiske trekk som påvirker hvordan fugene ser ut i disse talemåla.

Først og fremst er sørvestnorsk kategorisert som *a*-mål, det vil si at trykklett *-a* i infinitivendelser, svake hunkjønnsord, adverb osv. blir be-

holdt: *å kasta, ei visa, heima* osv. (Skjekkeland 1997: 224). Ser man nærmere på trykklette vokaler, ble det nevnt ovenfor at Sandøy klassifiserte sørvestnorsk som et talemål uten vokalreduksjon. Dette stemmer generelt for *a* i trykklett stavelse. Eldre *i* (*e*) og *u* (*o*) er redusert til *e* i de fleste talemål, som i *skåler* < *skálar* og *viser* < *visur* (Skjekkeland 1997: 73). Et fenomen i moderne vestnordisk relevant for fuger er innskuddsvokal mellom konsonant og *r*-endelser (også *-l* og sjeldnere *-n*). Denne vokalen var oftest *e*, som i *føtter* < *fótr*, men også *u* i Hardanger og Voss (Skjekkeland 1997: 84–86), slik det er i islandsk og færøysk. Et siste trekk som er relevant er bortfall av *-r* i utlyd, for eksempel i ubestemt form flertall av substantiv (f.eks. *fleire hesta(r)*), som er vanlig i sørvestnorsk selv om Indre Hardanger og Ryfylke beholder *r*-lyden (Skjekkeland 1997: 225).

Alle disse tre trekka viser utviklinga fra de ulike genitiv- og ikke-paradigmatiske fuger i norrønt presentert i avsnitt 4.1 og 4.2 til de fire fugene som Mascetti (2015: 4) identifiserer i N+N-sammensetninger i talemåla fra Årdal, Voss, Hardanger og Kvinnherad:

- *-a(r)-* fra norrønt *-a-* og *-ar-*
- *-e-/(-u-)* fra norrønt *-u-*, *-(u)r-*
- *-na-* (også *-ne-* og *-e-*) fra norrønt *-na-*
- *-s-* fra norrønt *-s-*

Slik det ble presentert i avsnitt 3, blir Mascettis liste av fugesammensetninger med disse fire fugene ovenfor brukt som grunnlag i analysen i avsnitt 5.

4.3.1 Generell utvikling av fugene i talemåla fra norrønt

Dialektorda samlet av Mascetti, varierer litt fra dialekt til dialekt. Derfor vil ordformene som er presentert i dette avsnittet, følge de etymologiske formene som også Mascetti bruker i si oppgave. Mascetti følger strukturen i sammensetninger slik Leira (1994) beskriver dem, dvs. at sammensetninger blir beskrevet som leksikaliserte og som fugesammensetninger dersom fugen ikke tilsvare en synkron bøyningsendelse. På den andre sida antas det at forleddet er bøydd dersom forma tilsvare ei synkron bøyningsform.

For den første fugen, *-a(r)-*, identifiserer Mascetti (2015: 15) noen tilfeller der forleddet er leksikalisert (tilsvare ikke ei synkron bøyningsform i det gitte talemålet), og derfor er disse bindeelementene tolket som

rene fuger. Dette er tilfellet i *jard-ar-ferd* 'likferd', *fot-a-blad* 'fotblad' eller *bærj-a-skog* 'bærskog'. Forledda tilsvarende formene i norrønt *jarð-ar-* (gen. et. st. f.), *fót-a-* (gen. ft. st. m.), *berj-a-* (gen. ft. st. n. med *j*-innskudd). I tillegg faller denne fugen i noen tilfeller sammen med forma ubestemt flertall, som i *vetr-a-dag* 'vinterdag' eller *veg-a-kant* 'veikant'. Derfor kan denne fugen bli tolket som en bøyningsendelse etter analysen av Leira (1994), slik Mascetti (2015: 15) påpeker. I norrønt har forledda henholdsvis formene *vetr-a-* (gen. ft. st. m.) og *veg-a-* (gen. ft. st. m.).

Fugen *-e-/(-u-)* blir ei redusert og leksikalisert form av eldre genitivformer, f.eks. *gryt-e-hodda* 'grytehandtak', *mjólk-e-kolla* 'gammelt mjølkspann'. Som de tilsvarende norrøne forledda viser, rommer denne fugen flere norrøne paradigmatiske fuger (i eksemplene *-u-*, *-r-* > *-e-*): *grýt-u-* (gen. et. sv. f.), *mjólk-r-* (gen. et. st. f.).

Til slutt blir fugen *-na-* (*-ne-* og *-e-*) ei leksikalisert (og ofte redusert) form av eldre genitivformer: *aug-na-brun* 'øynebrun' eller *aug-na-pål* 'brukt nedsettende om personer: en liten, verdiløs torskefisk'. Forleddet i norrønt har forma *aug-na-* (gen. ft. sv. n.).

S-fugen finnes som paradigmatisk fuge, i ord som hadde *s*-genitiv i norrønt, som i *prest-s-garden* 'prestegarden' eller *dag-s-brun* 'dagsrand'. Forleddet i norrønt for disse to orda er *prest-s-* (gen. et. m.) og *dag-s-* (gen. et. m.). I tillegg forekommer *s*-fuge i komplekse ord, som i *utdanning-s-nivå* eller *halvår-s-møte* (der de norrøne paradigmatiske genitivendelsene av det siste elementet i forleddet er henholdsvis *-ing-ar-* (gen. et. st. f.), *ár-s-* (gen. et. st. n.). Merk likevel at disse eksemplene ikke finnes i selve lista med sammensetninger i Mascetti (2015: 19-34), men nevnes i oppgava (2015: 4). I få tilfeller finnes eksempler der *s*-fugen kommer i tillegg etter paradigmatisk genitiv, som i *naud-ar-s-vår* 'sein vår' eller *sjaund-ar-s-ferd* 'likferd', der forleddet i norrønt ville vært *naud-ar-* (gen. et. st. f.), *sjaund-ar-* (gen. et. st. f.). Ord med dobbel genitivendelse *-ar-s* er observert i norske tekster fra den første halvdel av 1300-tallet, for eksempel *fridars* eller *vinars*, fra *fridr* (gen. et. *fridar*) 'fred' og *vinr* (gen. et. *vinar*) 'venn' (Seip 1955: 307). I tillegg finner man slektskapsord med endelse *-ur-s* for norrønt og runesvensk som omtalt ovenfor i avsnitt 4.2.4.

4.3.2 S-fugen og komplekse forledd i talemåla

Som det vises i eksemplene, er ikke-paradigmatisk *s*-fuge begrenset til komplekse strukturer som i eksempelet *utdanning-s-nivå*, slik det allerede var i norrønt, samt etter paradigmatisk genitiv i enkle forledd som er røt-

ter, som i *naud-ar-s-vår* 'sein vår' (dette observeres utelukkende i sammensetninger fra Hardanger).

Det er ikke mange eksempler i Mascettis liste av ikke-paradigmatisk *s*-fuge, men dersom en leter i ulike samlinger av ord og uttrykk, så dukker det opp flere slike. For vossamål kan en bruke Røthes (1994) samling. Der finnes *masting-s-gryta* 'matlagingsgryte' som eksempel på ikke-paradigmatisk *s*-fuge, og da også i et forledd som er ei avledning med suffikset *-ing*. For hardingmålet kan en finne andre eksempler i Opedal (2005). Noen tilfeller av ikke-paradigmatisk *s*-fuge er *matgjerd-s-gryte* 'gryte til å koke mat i' eller *avseiing-s-leist* 'sjonaleist (en type sokk) med svart tå', der forleddet i det første tilfellet er ei sammensetning og i det andre ei avledning med suffikset *-ing*, begge hunkjønnsord med paradigmatisk genitiv *-ar*.

Ser en på andre sammensetninger med komplekst forledd i disse talemåla, så finnes det i mange tilfeller paradigmatisk fuge. Et eksempel fra Mascetti er *olbog-a-støyt* 'enkemannsstøt'. Andre eksempler fra vossamål kan være *yvegang-s-kviga* 'kvige som er 3 år når hun kalver første gang' eller *spyting-a-klave* 'ring av stålstreng eller messing festet i klærne på bringa'. Fra Hardanger kan det nevnes eksempler som *husmann-s-bruk* 'noen stor husmannsplass' eller *sengkon-e-graut* 'barselsgrøt'. Her minner disse talemåla mer om færøysk enn standard norsk skriftspråk når det gjelder bruk av paradigmatisk fuge, selv om de ikke-paradigmatiske også forekommer.

5. Analyse

5.1 Typer bindeelement og funn av *s*-fugen i norrøne N+N-sammensetninger

For å svare på forskningsspørsmål 1: *Hva slags bindeelement av alle slag kan en finne i norrøne N+N-sammensetninger?*, kan en se på funnene i avsnitt 4. Funnene i norrønt peker på at genitivendelsene *-s-*, *-ar-*, *-r-*, *-na-*, *-a-*, *-ur-* og *-u-* forekommer i sammensetninger, mens en finner to ikke-paradigmatiske fuger i N+N-sammensetninger: *-u-* og *-s-*.

Funnene av *s*-fuge i norrønt svarer på forskningsspørsmål nummer 2: *Hvor tidlig, hvor ofte, og i hvilke strukturer kan en finne s-fugen i norrøne N+N-sammensetninger?* En kan identifisere flere forledd med *s*-fuge i norrønt. Likevel er ikke-paradigmatisk *s*-fuge ikke veldig utbredt, med totalt 106 oppslagsord av 41.676 substantiv eller 34.150 komplekse sub-

stantiv (avledninger og sammensetninger) i ONP. *S*-fuge i norrønt forekommer hyppigst med svake hunkjønnsord av *i*-klasse (87 ord, 49 uten mulig intetkjønnsomonym). De andre tilfellene inkluderer noen svake hankjønns substantiv (9 ord), handlingssubstantiv avledet av verb med suffiks *-(n)ing* (3 ord), to leksemer med *skrifta-føð-ur-s-* som forledd (2 ord) og noen sterke hankjønnsord som har gen. et. på *-ar* (5 ord) og ei rot fra et hunkjønns substantiv (2 ord). Forekomstene er godt fordelt over hele perioden som korpuset dekker, med forekomster fra 1200 til slutten av 1400-tallet og med en del *hapaxer* (ord med én forekomst). Når det gjelder mulige strukturer, kan en se *s*-fuge etter germanske suffiks, som i *elds-sløkking-s-hringing* 'ringning for slukning av ild' eller *hjú-skap-s-band* 'ekteskapelig forbindelse'. På lignende måte oppstår *s*-fugen i nesten alle tilfeller av komplekse ord, enten med forledd med avledningssuffiks, *ó-gleði-s-klæði* 'tristhetskler', med avledningssuffiks *segjand-s-saga* 'folkesnakk' eller ei sammensetning i forledd, som i *sild-fiski-s-leyfi* 'tillatelse til å fiske sild'. Det finnes også lånordet *kurteisi* (sv. f. av *i*-klassen) 'ridderlighet' med *s*-fuge, som i *kurteisi-s-maðr* 'ridderlig mann'. I tillegg er det ett tilfelle med rot + ikke-paradigmatisk fuge, nemlig *hjalp-s-maðr* og *hjalp-s-kona* 'helper, frelser', der forleddet kan være fra *hjólþ* (st.f. gen. et. *hjalpar*) 'hjelp', selv om det finnes et uvanlig intetkjønns substantiv *hjalp* i korpuset med samme betydning.

Til tross for disse få tilfellene av paradigmatisk *s*-fuge, ser en i norrønt et ganske robust system med paradigmatisk genitiv som forledd i resten av sammensetningene som ikke er stammesammensetninger.

5.2 Funksjon av *s*-fugen i norrønt og sørvestnorske talemål

For å svare på forskningsspørsmål 3: *Hvordan kan en best beskrive forekomster av s-fugen i norrønt og sørvestnorsk?*, trenger man først å se på ulike teorier om funksjon og tendenser av ikke-paradigmatiske fuger, presentert i avsnitt 5.2.1 nedenfor. Deretter blir det analysert hvordan resultatene av *s*-fuge skildret i avsnitt 4 passer med disse teoriene, i både norrønt (avsnitt 5.2.2) og årdalsmål, vossamål, hardingmål og kvinnheradsmål (avsnitt 5.2.3).

5.2.1 Funksjon og tendenser av ikke-paradigmatiske fuger

En ser at genitivendelser spiller en rolle i orddanning når de brukes i forleddet for å danne sammensetninger. Som presentert i 2.1, kan denne måten å danne sammensetninger på komme fra bøyning, som foreslått

av Booij (1993), eller fra syntaksen, slik det er foreslått av Indridason (2000).

Med tida blir disse endelsene som følger bøyningsparadigmer, endret til ikke-paradigmatiske fuger, bl.a. *s*-fugen, til og med når genitiv står sterkt i språket. Denne prosessen kan være ei form for avgrammatikalisering, som bl.a. er presentert av Norde (2009). Blant ulike typer avgrammatikalisering passer ikke-paradigmatiske fuger innen *deinflectionalization*, der bøyningsendelser får nye funksjoner: «Deinflectionalization is a composite change whereby an inflectional affix in a specific linguistic context gains a new function, while shifting to a less bound morpheme type» (Norde 2009: 152).

Dette kan forklare hvorfor ikke-paradigmatiske fuger oppstår ved at genitivendelsen *-s* går over til forledd i sammensetninger som aldri har hatt denne bøyningsendelsen, som for eksempel i hunkjønns substantiv i (9). Nübling og Szczepaniak (2013) har studert den komplekse historiske utviklinga av fugeelement i tyske sammensetninger med ulike eldre og nyere endelser som blir omtolket som bindelement, jf. eksemplene i (16):

- (16) a. Tag-e-buch ‘dagbok’
b. Verkauf-s-gespräch ‘salgssamtale’

Sammensetningene inkluderer ganske gamle og ikke-produktive bindeelement, som i (16a), samt nyere og produktive bindeelement, som *s*-fugen i (16b). De konkluderer med at *s*-fugen i tysk, som er forskjellig fra den opphavelige genitivendelsen *-es*, som i *Mannes*, gen. et. av *Mann* ‘mann’, ikke helt følger en avgrammatikaliseringsprosess (Nübling og Szczepaniak 2013: 85–86). De argumenterer for at selv om tidligere bøyningsendelse ikke indikerer bøyning lenger, så utfyller produktive fuger, som *s*-fuge i (16b), en funksjon som allerede eksisterte, dvs. som bindeelement i sammensetninger. De eldre, uproduktive fugene er tidligere genitivfuger, men også stammesuffikset *-e-* som man ser i (16a) (Nübling og Szczepaniak 2013: 68–69). Denne siste tilsvarer stammesuffikset fra urnordisk og gotisk som har blitt omtalt ovenfor i eksempel (6).

De ser også at deler av denne prosessen minner om grammatikalisering (Nübling og Szczepaniak 2013: 86), men utviklinga av *s*-fugen kan neppe være grammatikalisering siden fugene tilhører orddanning og ikke noen ny grammatisk prosess. I tilfellet med produktiv *s*-fuge så konclu-

derer Nübling og Szczepaniak (2013: 87) med at den har to formål: ett fonologisk og ett morfologisk. Det fonologiske formålet er at *s*-fuge er vanlig i ord med to stavelser som ikke har trokeisk struktur (trykksterk-trykksvak), som i (16a), hvor strukturen er trykksvak-trykksterk. Det morfologiske formålet er at *s*-fugen ofte blir brukt for å tydeliggjøre skillet mellom forledd og etterledd når forleddet er komplekst (ei avledning eller ei sammensetning), som også er tilfellet i (16b), der forleddet består av et trykksvakt prefiks *Ver-* og rota *Kauf*.

Fuhrhop og Kürschner (2015) og Petersen og Szczepaniak (2018) har sett felles tendenser i bruken av *s*-fuge i diverse germanske språk og spesielt i færøysk, nemlig at fugen blir brukt i sammensetninger når forleddet er komplekst. På denne måten kan en skille de følgende ord i norsk (Fuhrhop og Kürschner 2015: 576):

- (17) a. barn-e-bokklubb 'bokklubb for barn'
b. barnebok-s-klubb 'klubb om barnebøker'

Et eksempel fra færøysk viser at enkle ord i forledd bruker paradigmatiske fuger (18a), men at komplekse ord kan ha ikke-paradigmatiske fuger, som *s*-fugen (18b) (jf. Petersen og Szczepaniak 2018: 134), men også paradigmatiske fuger (18c) (Fuhrhop og Kürschner 2015: 576):

- (18) a. hurð-ar-lykil 'dørnøkkel'
b. úthurð-s-lykil 'inngangsdørnøkkel'
c. ísfisk-a-last 'last av frossen fisk'

På den måten oppsummerer Fuhrhop og Kürschner (2015: 576) tendenser i forekomster av produktiv *s*-fuge i følgende tilfelle:

1. *S*-fuge er vanlig etter visse germanske felles suffiks, som -ung/-ing, -heit/-heid/-hed, -schaft/-schap/-skab, -tum/-dom
2. En finner ofte *s*-fuge etter forledd som i seg selv er ei sammensetning
3. Forleddet inkluderer et avledningsprefiks

Alle disse tilfellene har til felles at det handler om komplekse strukturer i forleddet (avledninger og sammensetninger), og *s*-fugen hjelper til ved å definere grensa i sammensetninga.

Forekomsten av ikke-paradigmatisk *s*-fuge i ord med enkle forledd varierer fra språk til språk: tysk har nesten ingen, dansk har mer enn svensk (Fuhrhop og Kürschner 2015: 576), og en del *s*-fuger finnes i enkle hunkjønns substantiv i standard moderne norsk (13) og ulike norske talemål (15).

5.2.2 Analyse av *s*-fuge i norrønt

Om en ser på strukturene der *s*-fugen forekommer i norrønt, skildret ovenfor i avsnitt 4.2, så stemmer dette med tendensene i bruken av *s*-fuge i germanske språk, nemlig at den forekommer etter komplekse ord, for eksempel når forleddet er avledninger og sammensetninger. Når det gjelder sammensetninger med f.eks. *høfðingi* 'høvding' i forleddet kan man spørre seg hvor tydelig det var for morsmålstalere at ordet var komplekst (*høf(u)ð-ingi*, med *høfuð* 'hode' i forleddet). Det er likevel mulig å finne tilsvarende avledninger som *arfingi* 'arving' eller *band-ingi* 'fange', men en kan ikke si det med sikkerhet.

Slik det var omtalt ovenfor, er svekkelse av den semantiske tolkninga mellom første og andre ledd i genitivsammensetningene en indikasjon på at genitivs endelsene blir omtolket til rene fuger. Likevel kan det generelt observeres semantisk sammenheng når forleddet i norrøne sammensetninger er bøydd i gen. et. og ft. eller det er en stamme. Et eksempel er *jarl-s-dóttir* 'jarls datter' (forledd i gen. et.), dvs. datter til én jarl og *jarl-a-dótr* (med forledd i gen. ft.), som bare forekommer i ft. som 'døtre av ulike jarler'. Et annet eksempel er de to orda *prest-(s)-fundr* (gen. et.) 'besøk til eller av en prest' og *prest-a-mót* eller *prest-a-stefna* (gen. ft.) 'sammenkomst / synode av prester'. Likevel finnes det noen tilfeller som ikke helt passer til semantikken, som *prest-a-garðr*, *prest-a-heimili* (gen. ft.) sammenlignet med *prest-s-hús* (gen. et.), med lignende betydning 'prestebolig'.

Om en ser på årsakene til at en finner *s*-fuge i spesifikke klasser og ikke i andre, kan det argumenteres for svekkelse og tvetydighet av bøyningssystemet, til tross for at norrønt har fungerende genitiv. Den største klassen med *s*-fuge er svake hunkjønnsord av *i*-klassen. Denne klassen ligner mye på intetkjønns substantiv av null-klasse med *i*-innskudd, der begge betegner abstrakte begrep, og har dermed semantiske likheter. Begge ender på *-i* i store deler av entall og har omlyd i rotvokalen. Den eneste forskjellen er at genitiv på disse intetkjønns substantiva ender på *-s*. I tillegg finnes mange tilfeller hvor begge substantiva (hunkjønns og

intetkjønn) finnes med delvis samme betydning, som *fiski* (f., med alternativ gen. *fiskjar*) ‘fiskeri, fiskefangst’, men også ‘rett til fiskefangst’, som er betydninga av *fiski* (n.).

En ser også et par tilfeller med *s*-fuge på avledningssuffikset *-ing*, med genitiv på *-ar*, der suffikset *-ingr* (med gen. et. *-ings*) også finnes. Et eksempel er *út-setning-s-pína* ‘straff med utelukkelse’. På den andre sida forekommer *út-setning* utelukkende som hunkjønns substantiv (med gen. et. med *-ar*), men det finnes andre sammensetninger med *setningr* (26 forekomster, gen. et. *setnings*) eller *setning* (90 forekomster, gen. et. *setningar*) i etterleddet, der noen av betydningene er delt: ‘påbud’, ‘hensyn’. I disse eksemplene finnes dobbelformer med delvis overlappende semantikk. En ser også *s*-fuge (typisk genitivendelse på mange hankjønns substantiv) i hankjønnsord og suffiks som har genitiv på *-ar*.

I ord som *segjand-s-saga* ‘folkesnakk’, der forleddet slutter på *-andi* kunne *s*-fugen kanskje forklares med ei opprinnelig bøyingsform *-andr* (Iversen 1972: 66). Dette hadde da igjen vært et tilfelle av bøyingssystemets tvetydighet.

Det er også viktig å omtale det eneste tydelige eksempelet av paradigmatiske *s*-fuge etter rot i norrønt, *hjalp-s-maðr* og *hjalp-s-kona* ‘hjelper, frelser’. Her nevner Seip at *s*-fugen er «egentlig en innskutt hjelpelyd ved konsonantsammenstøt» (1955: 208). Som det ble nevnt ovenfor, er *s*-fugen etter røtter av hunkjønns substantiv vanlig i moderne skriftlig norsk og forekommer sporadisk i talemål med ellers paradigmatiske fuger, selv om det er for eksempel uvanlig i tysk og dansk. En annen forklaring for dette ene tilfellet er at sammensetninga er dannet med ordet *hjalp* (st. n., med samme betydning) med paradigmatiske fuge, men det er vanskelig å argumentere for det siden ordet forekommer bare én gang i ONP i en islandsk tekst fra 1443. Datagrunnlaget for dette tilfellet virker veldig begrenset for å kunne trekke en sikker konklusjon.

Ei anna årsak til varierende bruk av *s*-fugen kunne forklares ved å se på produktiviteten. For å kunne si noe om hva som påvirker produktiviteten av *s*-fuge kan en se på noen aspekt, basert på Fuhrhop og Kürschner (2015: 570):

1. Fugen blir brukt for å danne nye ord (neologismer)
2. Når det er konkurrerende former med og uten fuge, forekommer forma med fuge oftest
3. Fugen forekommer i ord som er innlånte i språket

Vi kan sammenlikne resultater av ikke-paradigmatisk *s*-fuge i norrøn tid for å si noe om produktivitet. I det første punktet kan det argumenteres for at de fleste tilfellene er komplekse ord som forekommer ganske sjelden, og de kan sies å være nydannelser. Hvis en ser på om forma med fuger forekommer oftere enn tilsvarende form uten fuger i materialet, så er dette ikke tilfellet i norrønt: *s*-fugen forekommer sjelden sammenlignet med paradigmatiske fuger eller mangel på den. Til slutt forekommer *s*-fugen i ett ord med innlånt forledd, nemlig *kurteisi-s-maðr* 'ridderlig mann', som kan tyde på produktivitet jf. det tredje punktet.

5.2.3 Analyse av *s*-fuge i sørvestnorsk

Årdalsmål, vossamål, hardingmål og kvinnheradsmål følger i stor grad tendensen i andre norske talemål (som sunnmørsk og hallingmål) og færøysk for enkle forledd. Det vil si at, bortsett fra noen få eksempler, ser det ut til at fugene er paradigmatiske, selv om det er reduksjon i endelsene og ei omtolkning til bindeelement eller fuger. I noen av tilfellene med *a(r)*-fugen identifiserer Mascetti (2015) at forleddet kan analyseres som ei bøyingsform, dersom en følger Leira (1994), siden forleddet har falt sammen med ubestemt form flertall av substantivet. Denne tendensen med paradigmatiske fuger står i kontrast til standard norsk skriftspråk (bokmål og nynorsk), der en finner flere tilfeller av ikke-paradigmatisk *s*-fuge i enkle forledd, for eksempel med hunkjønnsord som i (13).

S-fugen forekommer i sørvestnorsk enten paradigmatiske eller ikke-paradigmatisk, f.eks. *utdanning-s-nivå*. I noen tilfeller i Hardanger forekommer *s*-fugen etter paradigmatiske genitiv, som i *naud-ar-s-vår* 'sein vår', noe som minner om konstruksjoner i norrønt *skrifta-føð-ur-s-embætti* 'skriftefarstjeneste', runesvensk *fað-ur-s-faður* 'farfar' og fenomenet av dobbel genitivendelse (*-ar-s*) som man allerede finner på 1300-tallet i norrøne tekster. Her ser det ut som at *s*-fugen etter opprinnelig genitiv kunne tolkes som paradigmatiske. Alternativt kan det tolkes som en ren fuger som oppstår etter analogi, slik Mascetti (2015: 25–26) påpeker. Ellers finnes en del paradigmatiske fuger i sammensetninger med komplekse forledd, slik det også forekommer i norrønt.

6. Konklusjoner

En kan konkludere med at *s*-fugen var en realitet i norrønt, men stort sett begrenset til noen få bøyningsklasser og få forekomster per ord (for det meste under tre forekomster i ONP). Likevel finnes det i materialet forekomster fra ca. 1200 og over hele perioden og i flere tilfeller også mer detaljert enn det som har vært beskrevet tidligere i litteraturen. En kan se noen få indisier av produktivitet, selv om det er enkelt å konkludere at disse ikke er tilstrekkelig for å definere *s*-fugen som produktiv i norrønt. Det kan også ses noen få indisier på omtolkning av genitivendelser til fugeelementer. Funnene viser at *s*-fugen oppstår først i tilfeller der bøyningsformene kan være tvetydige. De vanligste tilfellene er ord med liknende form og betydning, men ulikt kjønn og genitivformer som forekommer i forleddet med *s*-fuge. Andre eksempler inkluderer nye genitivformer med opprinnelig genitiv + *-s* eller i hankjønnsord som vanligvis har *ar*-genitiv, mens de fleste hankjønns substantiv har *s*-genitiv.

S-fugen finnes hovedsakelig i ord med komplekse forledd som enten har røtter med avledningssuffiks eller prefiks, eller sammensetninger som forledd. I de analyserte sørvestnorske talemåla (årdalsmål, vossamål, hardingmål og kvinnheradsmål), men også sunnmørsk og hallingmål, har *s*-fugen ikke spredt seg noe særlig, og den kommer oftest etter avledninger og sammensetninger i forleddet. Likevel finner en ett eksempel fra Hardanger med *s*-fuge etter ei rot + stivnet paradigmatiske genitiv, men det finnes bevis på en slik struktur allerede fra svenske runesteiner. Denne strukturen kunne tolkes som analogi av ikke paradigmatiske *s*-fuge i N+N-sammensetninger, eller som alternative paradigmatiske former, slik en finner i noen norrøne tekster, både i slektskapsord eller ord med *-ar* genitiv som danner ei ny genitivform på *-ar-s*.

Litteraturliste

- Askedal, John Ole. 2016. 141. Norwegian. I: *Word-Formation: An International Handbook of the Languages of Europe*, bd. 4, red. Petter Otto Müller, Ingeborg Ohnheiser, Susan Olsen og Franz Rainer, 2525–2554. Berlin: De Gruyter Mouton.
- Akselberg, Gunnstein. 2008. *Ord og uttrykk frå Hordaland*. Oslo: Det Norske Samlaget.

- Bauer, Laurie. 2005. The Borderline between Derivation and Compounding. I: *Morphology and Its Demarcations: Selected Papers from the 11th Morphology Meeting Vienna February 2004*, red. Wolfgang U. Dressler, Dieter Kastovsky, Oskar E. Pfeiffer og Franz Reiner, 97–108. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company. <https://doi.org/10.1075/cilt.264.07bau>
- Berg, Ivar. 2015. Nokre sider ved det norske kasusbortfallet i seinmellomalderen. *Maal og Minne* 107 (1), 1–35.
- Bezanson, Jeff, Alan Edelman, Stefan Karpinski og Viral B. Shah. 2017. Julia: A Fresh Approach to Numerical Computing. *SIAM Review* 59 (1), 65–98. <https://doi.org/10.1137/141000671>
- Booij, Geert. 1993. Against split morphology. *Yearbook of Morphology* 1993, 27–49. Dordrecht: Kluwer Academic publishers. https://doi.org/10.1007/978-94-017-3712-8_2
- Cleasby, Richard og Gudbrand Vigfusson. 1874. *An Icelandic-English Dictionary*. Oxford: Clarendon Press.
- Conzett, Philipp. 2016. Ordlagging. I: *Norsk Språkhistorie 1 – Mønster*, red. Helge Sandøy, 271–315. Oslo: Novus forlag.
- Eik, Ragnhild. 2019. The morphosyntax of compounding in Norwegian. Ph.d.-avhandling, Institutt for språk og litteratur, NTNU.
- Fritzner, Johan. 1886-1896. *Ordbog over det gamle norske Sprog Udg. 1–3*. Kristiania: Den norske Forlagsforening.
- Fuhrhop, Nanna og Sebastian Kürschner. 2015. Linking Elements in Germanic. I: *An International Handbook of the Languages of Europe*, bd. 1, red. Petter Otto Müller, Ingeborg Ohnheiser, Susan Olsen og Franz Rainer, 568–582. Berlin: De Gruyter Mouton. <https://doi.org/10.1515/9783110246254-034>
- Faarlund, Jan Terje, Svein Lie og Kjell Ivar Vannebo. 1997. *Norsk referansegrammatikk*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Guddal, Ragnvald. 1997. *Målet i Kvinnherad – Som det hev lydt i det tjugande hundradåret*. Kvinnherad Kommune.
- Haspelmath, Martin og Andre Sims. 2010. Productivity. I: *Understanding Morphology*, 2. utg., red. Martin Haspelmath og Andrea Sims, 114–136. London: Hodder Education.
- Haugen, Odd Einar. 2006. *Grunnbok i norrønt språk*, 4. utg. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Heggstad, Leiv, Finn Hødnebo og Erik Simensen. 2008. *Norrøn ordbok*, 5. utg. Oslo: Det norske samlaget.

- Helle, Knut. 1964. *Norge blir en stat: 1130–1319*. Bergen: Universitetsforlaget.
- Indridason, Thorsteinn G. 2000. Morfologi møter syntaks. Om genitivs sammensatte ord i islandsk. *Nordica Bergensia* 22, 174–201.
- Indridason, Thorsteinn G. 2011. Om fugesammensetninger i vestnordisk. I: *Vestnordisk språkkontakt gjennom 1200 år*, red. Gunnstein Akselberg og Edit Bugge, 259–276. Tórshavn: Fróðskapur, Faroe University Press.
- Indridason, Thorsteinn G. 2016. Icelandic. I: *Word-Formation: An International Handbook of the Languages of Europe*, bd. 4, red. Petter Otto Müller, Ingeborg Ohnheiser, Susan Olsen og Franz Rainer, 2578–2600. Berlin: De Gruyter Mouton.
- Indridason, Thorsteinn G. 2023. Hvorfor er suffikset -legur såpass produktiv i islandsk? En historisk utgreiing. I: *Från Island till Sverige och tillbaka. Festskrift til Veturlíði G. Óskarsson på 65-årsdagen*, red. Matteo Tarsi, Lasse Mårtensson och Henrik Williams. Nordiska texter och undersökningar 33, 175–197. Uppsala: Uppsala Universitet.
- Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab. *ONP: Ordbog over det norrøne prosasprog*. <https://onp.ku.dk/onp/onp.php> (hentet 28.02.2023).
- . *ONP: API*. <https://onp.ku.dk/skaldic/m.php?p=onp> (hentet 28.02.2023).
- Iversen, Ragnvald. 1972. *Norrøn grammatikk*. 7. utg. Oslo: Tano.
- Johannessen, Janne Bondi. 2001. Sammensatte ord. *Norsk Lingvistisk Tidsskrift* 19, 59–93.
- Kinn, Torodd og Lars Anders Kulbrandstad. 2023. *Språkmønster*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Krause, Wolfgang. 1971. *Die Sprache der urnordischen Runeninschriften*. Heidelberg: Carl Winter Universitätsverlag.
- Leira, Vigleik. 1994. Bøyingsformer som ledd i samansetjingar. *Maal og Minne* 1–2, 65–74.
- Mascetti, Samuele. 2015. Vestnordiske fugesamansetjingar i forhold til teorien om Leksikalsk Fonologi og Morfologi. Upublisert seminaroppgave i nordisk språk, Institutt for lingvistiske, litterære og estetiske studier, Universitetet i Bergen.
- Miller, D. Gary. 2019. *The Oxford Gothic Grammar*. Oxford: Oxford University Press.

- Mørck, Endre. 2005. 126. Morphological Developments from Old Nordic to Early Modern Nordic: Inflexion and Word Formation. I: *An International Handbook of the History of the North Germanic Languages*, bd. 2, red. Oscar Bandle, Kurt Braunmüller, Ernst Hakon Jahr, Allan Karker, Hans-Peter Naumann, Ulf Telemann, Lennart Elmevik og Gun Widmark, 1128–1148. Berlin/New York: Walter de Gruyter.
- Norde, Muriel. 2009. *Degrammaticalization*. Oxford: Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199207923.001.0001>
- Noreen, Adolf. 1923. *Altnordische Grammatik I: Altisländische und altnorwegische Grammatik*, 4. utg., html-versjon av Andrea de Leeuw van Weenen. <http://www.septentrionalia.net/etexts/noreen4.html#s393a5> (hentet 29.03.2023)
- Nübling, Damaris og Renata Szczepaniak. 2013. Linking Elements in German. Origin, Change, Functionalization. *Morphology* 23, 67–89. <https://doi.org/10.1007/s11525-013-9213-9>
- Nygaard, Marius. 1966. *Norrøn syntax*. Oslo: H. Aschehoug & co.
- Opedal, Halldor O. 2005. *Hardingmålet: ord og vendingar og stil*. Hardanger: Hardanger folkeminnelag.
- Petersen, Hjalmar P. 2016. 139. Faroese. I: *Word-Formation: An International Handbook of the Languages of Europe*, bd. 4, red. Petter Otto Müller, Ingeborg Ohnheiser, Susan Olsen og Franz Rainer, 2487–2505. De Gruyter Mouton. <https://doi.org/10.1515/9783110379082-006>
- Petersen, Hjalmar P. og Renata Szczepaniak. 2018. The Development of Non-Paradigmatic Linking Elements in Faroese and the Decline of the Genitive Case. I: *Germanic Genitives*, red. Tanja Ackermann, Horst J. Simon og Christian Zimmer, 115–149. Amsterdam: John Benjamin Publishing Company. <https://doi.org/10.1075/slcs.193.06pet>
- Remøy, Håkon. 2020. Frå paradigmatiske til ikkje-paradigmatiske strukturar. Om bindelodssamansetjingar i tre norske talemål med noko samanlikning med norrønt, islandsk og færøysk. Masteroppgave i nordisk språk, Institutt for lingvistiske, litterære og estetiske studier, Universitetet i Bergen.
- Riksantikvarieämbetet. 2020. *Runor*. <https://app.raa.se/open/runor/search> (hentet 29.03.2023)
- Robinson, Orrin W. 1992. *Old English and its Closest Relatives: A Survey of the Earliest Germanic languages*. Stanford: Stanford University Press.

- Røthe, Eirik. 1994. *Vossamålet i ord og vendingar*. Voss.
- Sandøy, Helge. 1996. *Talemål*. Oslo: Novus Forlag.
- Sandøy, Helge. 2011. Frå tre dialektar til tre språk. I: *Vestnordisk språkkontakt gjennom 1200 år*, red. Gunnstein Akselberg og Edit Bugge, 19–38. Tórshavn: Fróðskapur, Faroe University Press.
- Seip, Didrik Arup. 1955. *Norsk språkhistorie*. 2. utg. Oslo: Aschehoug & Co.
- Skjekkeland, Martin. 1997. *Dei norske dialektane*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Strid, Jan Paul. 2008. 84. Lexical developments from Ancient Nordic to Old Nordic. I: *The Nordic Languages. An International Handbook of the History of the North Germanic Languages*, bd. 1, red. Oscar Bandle, Kurt Braunmüller, Ernst Hakon Jahr, Allan Karker, Hans-Peter Naumann, Ulf Telemann, Lennart Elmevik og Gun Widmark, 733–745. Berlin/New York: Walter de Gruyter.
- Zoëga, Geir. 1910. *A Concise Dictionary of Old Icelandic*. Oxford: Clarendon Press.

Abstract

This article presents a study of the phenomenon linking *-s-* in N+N compounds in two stages of West Nordic: Old Norse used in prose works and the South-Western Norwegian dialects from Årdal, Voss, Hardanger and Kvinnherrad. Linking *-s-* originated in an older genitive ending, and it was later generalised to a greater or lesser extent in the modern West Nordic languages, replacing other genitive endings. The study finds that linking *-s-* existed in Old Norse, and it was used in larger variety of declension classes than previously described. The limited occurrences of linking *-s-* follow a general tendency in Germanic languages, using linking *-s-* to separate between complex first parts of a compound (derived or compound words) from the second part. The same tendencies are found in the analysed dialects, which also retain other linking elements that are equivalent to the original genitive endings, something that follows the situation in Faroese rather than modern Bokmål or Nynorsk.

Miguel Muñoz Ortiz
SINTEF Industri
Postboks 4760 Torgarden
NO-7465 Trondheim, Norge
miguel.ortiz@sintef.no

Thorsteinn G. Indridason
Universitetet i Bergen (UIB)
Institutt for lingvistiske, litterære og estetiske studier
N-5020 Bergen, Norge
torsteinn.indridason@uib.no

Vedlegg 1: Forkortelser

akk. = akkusativ

c = cirka

dat. = dativ

en. = engelsk

et. = entall

f. = hunkjønn

frekv. = frekvens

ft. = flertall

gen. = genitiv

m. = hankjønn

n. = intetkjønn

nom. = nominativ

ONP = Ordbog over det norrøne prosasprog

st. = sterk bøyning

sv. = svak bøyning

Vedlegg 2: Datasett med N+N-sammensetninger med s-fuge

Tabell 5 inneholder ord som har *s*-fuge og svake hunkjønnsord av *i*-klassen i forledd fra ONP som er brukt i analysen.

Tabell 5: Sammensatte ord med *s*-fuge, der forleddet tilhører svake hunkjønns substantiv av *i*-klasse

Sammensetning	Forledd	frekv.	Homonym i forledd	type forledd ¹⁵	tidligst bevis
<i>al-þýði-s-folk</i>	<i>al-þýði</i>	1	nei	AVP	c1530
<i>at-gervi-s-maðr</i>	<i>at-gervi</i>	21	ja	AVP	c1300
<i>ber-mæli-s-maðr</i>	<i>ber-mæli</i>	3	ja	SS	c1200
<i>bindendi-s-beisl</i>	<i>bindendi</i>	1	ja	AVS	c1500
<i>bindendi-s-krafr</i>	<i>bindendi</i>	1	ja	AVS	c1400
<i>bindendi-s-maðr</i>	<i>bindendi</i>	4	ja	AVS	c1350
<i>bindendi-s-skyn-semð</i>	<i>bindendi</i>	1	ja	AVS	c1400
<i>sam-bindendi-s-tími</i>	<i>bindendi</i>	2	ja	AVSP	c1350
<i>dramb-semi-s-andi</i>	<i>dramb-semi</i>	2	nei	SS	c1375–1400
<i>dramb-semi-s-fótr</i>	<i>dramb-semi</i>	3	nei	SS	c1350–1375
<i>dramb-semi-s-hals</i>	<i>dramb-semi</i>	1	nei	SS	c1450–1500
<i>dramb-visi-s-fótr</i>	<i>dramb-visi</i>	1	nei	SS	c1300
<i>heilag-fiski-s-vétt</i>	<i>heilag-fiski</i>	1	ja	SS	c1460
<i>síld-fiski-s-leysi</i>	<i>síld-fiski</i>	1	nei	SS	c1375–1400
<i>fjöl-kynngi-s-bók</i>	<i>fjöl-kynngi</i>	2	nei	AVP	c1200–1225
<i>fjöl-kynngi-s-folk</i>	<i>fjöl-kynngi</i>	2	nei	AVP	c1675–1700
<i>fjöl-kynngi-s-i-þrótt</i>	<i>fjöl-kynngi</i>	1	nei	AVP	c1325
<i>fjöl-kynngi-s-list</i>	<i>fjöl-kynngi</i>	1	nei	AVP	c1360–1370
<i>fjöl-kynngi-s-maðr</i>	<i>fjöl-kynngi</i>	1	nei	AVP	c1350–1360
<i>fjöl-kynngi-s-skríða</i>	<i>fjöl-kynngi</i>	1	nei	AVP	c1700
<i>for-vitni-s-bót</i>	<i>for-vitni</i>	5	nei	AVP	c1200
<i>for-vitni-s-ferð</i>	<i>for-vitni</i>	1	nei	AVP	c1350
<i>fram-hleypi-s-hug-renning</i>	<i>fram-hleypi</i>	1	ja	AVP	c1350–1375
<i>fjór-mennings-frænd-semi-s-spjall</i>	<i>fjór-mennings-frænd-semi</i>	1	nei	AVSS	c1720–1730
<i>frænd-semi-(s)-spell</i>	<i>frænd-semi</i>	23	nei	AVSS	c1250
<i>frænd-semi-(s)-spjall</i>	<i>frænd-semi</i>	3	nei	AVSS	c1300–1325
<i>frænd-semi-s-lög-mál</i>	<i>frænd-semi</i>	1	nei	AVSS	c1300–1325
<i>frænd-semi-s-sif-skapr</i>	<i>frænd-semi</i>	1	nei	AVSS	c1360–1400
<i>frænd-semi-s-stétt</i>	<i>frænd-semi</i>	1	nei	AVSS	1479
<i>frænd-semi-s-tala</i>	<i>frænd-semi</i>	15	nei	AVSS	c1250
<i>góð-fýsi-s-andi</i>	<i>góð-fýsi</i>	3	nei	SS	c1325–1375
<i>góð-fýsi-s-at-hygli</i>	<i>góð-fýsi</i>	1	nei	SS	c1325–1375
<i>góð-fýsi-s-á-stundan</i>	<i>góð-fýsi</i>	2	nei	SS	c1375–1400
<i>góð-fýsi-s-bón</i>	<i>góð-fýsi</i>	1	nei	SS	c1325–1375
<i>góð-fýsi-s-dyggð</i>	<i>góð-fýsi</i>	1	nei	SS	c1450–1500

15. AVP = avledning med prefiks, AVS = avledning med suffiks, AVSP = avledning med suffiks og prefiks, AVSS = avledning med suffikset *-semi*, SS = sammensetning, RI = rot + endelsen *-i* (og eventuelt *i*-omlyd), L = lånord.

S-FUGEN I NORRØNE SAMMENSETNINGER

<i>góð-fýsi-s-efir-dómi</i>	<i>góð-fýsi</i>	1	nei	SS	c1325–1375
<i>góð-fýsi-s-gerð</i>	<i>góð-fýsi</i>	1	nei	SS	c1325–1375
<i>góð-fýsi-s-grátr</i>	<i>góð-fýsi</i>	1	nei	SS	c1450–1500
<i>góð-fýsi-s-tár</i>	<i>góð-fýsi</i>	1	nei	SS	c1450–1500
<i>góð-fýsi-s-yfir-bragð</i>	<i>góð-fýsi</i>	1	nei	SS	c1340
<i>gaum-gæfi-s-leysi</i>	<i>gaum-gæfi</i>	1	ja	SS	c1315–1340
<i>gest-risni-s-á-stundan</i>	<i>gest-risni</i>	1	ja	SS	c1360–1370
<i>gest-risni-s-frjáls-leiki</i>	<i>gest-risni</i>	1	ja	SS	c1350
<i>gest-risni-s-starf</i>	<i>gest-risni</i>	1	ja	SS	c1360–1370
<i>ó-gleði-s-klæði</i>	<i>ó-gleði</i>	2	nei	SS	1275
<i>harðýðgi-s-andi</i>	<i>harðýðgi</i>	2	ja	SS	c1350–1375
<i>harðýðgi-s-broddr</i>	<i>harðýðgi</i>	1	ja	SS	c1375–1400
<i>harðýðgi-s-jökull</i>	<i>harðýðgi</i>	4	ja	SS	c1340
<i>harðýðgi-s-maðr</i>	<i>harðýðgi</i>	2	ja	SS	c1350–1400
<i>harðýðgi-s-orð</i>	<i>harðýðgi</i>	1	ja	SS	c1400
<i>ó-helgi-s-vörn</i>	<i>ó-helgi</i>	1	nei	AVP	c1250
<i>ó-hlýðni-s-glópr</i>	<i>hlýðni</i>	2	nei	AVP	c1350–1375
<i>ó-hlýðni-s-maðr</i>	<i>ó-hlýðni</i>	2	nei	AVP	1514
<i>ó-hlýðni-s-sam-band</i>	<i>ó-hlýðni</i>	1	nei	AVP	1297
<i>ó-hlýðni-s-sam-heldi</i>	<i>ó-hlýðni</i>	1	nei	AVP	c1363
<i>hóg-væri-s-maðr</i>	<i>hóg-væri</i>	1	ja	SS	c1400
<i>hóg-væri-s-regla</i>	<i>hóg-væri</i>	1	ja	SS	c1400
<i>hóg-væri-s-þogn</i>	<i>hóg-væri</i>	1	ja	SS	c1450–1500
<i>hug-góði-s-tár</i>	<i>hug-góði</i>	1	ja	SS	c1350–1365
<i>hyggendi-s-munr</i>	<i>hyggendi</i>	1	nei	AVS	c1500
<i>jafn-lyndi-s-pallr</i>	<i>jafn-lyndi</i>	1	ja	SS	c1325–1375
<i>klæki-(s)-skapr</i>	<i>klæki</i>	7	ja	RI	c1300–1325
<i>klæki-s-efni</i>	<i>klæki</i>	1	ja	RI	c1700
<i>klæki-s-hogg</i>	<i>klæki</i>	1	ja	RI	c1600–1700
<i>klæki-s-maðr</i>	<i>klæki</i>	4	ja	RI	c1750
<i>klæki-s-nafn</i>	<i>klæki</i>	1	ja	RI	c1350–1375
<i>klæki-s-orð</i>	<i>klæki</i>	5	ja	RI	c1200–1225
<i>klæki-s-verk</i>	<i>klæki</i>	1	ja	RI	c1330–1370
<i>meðal-klæki-s-maðr</i>	<i>klæki</i>	1	ja	RI	c1475–1500
<i>kristni-(s)-spell</i>	<i>kristni</i>	11	nei	AVS	c1200
<i>kristni-s-boð</i>	<i>kristni</i>	2	nei	AVS	c1225
<i>kurteisi-s-kona</i>	<i>kurteisi</i>	4	nei	L	c1275–1300
<i>kurteisi-s-maðr</i>	<i>kurteisi</i>	2	nei	L	c1275–1300
<i>lostá-semi-s-girnd</i>	<i>lostá-semi</i>	1	nei	AVSS	c1500
<i>mein-semi-s-mátr</i>	<i>mein-semi</i>	1	nei	AVSS	c1360–1380
<i>þolin-móði-s-dyggð</i>	<i>þolin-móði</i>	1	ja	SS	c1400
<i>þolin-móði-s-dýrð</i>	<i>þolin-móði</i>	1	ja	SS	c1350–1400
<i>þolin-móði-s-krafr</i>	<i>þolin-móði</i>	2	ja	SS	c1350–1375
<i>þolin-móði-s-krúna</i>	<i>þolin-móði</i>	1	ja	SS	c1350–1365
<i>ó-snilli-s-orð</i>	<i>ó-snilli</i>	1	nei	AVP	c1450–1500
<i>guðs-reiði-s-maðr</i>	<i>guðs-reiði</i>	1	nei	SS	c1750
<i>guðs-reiði-s-verk</i>	<i>guðs-reiði</i>	1	nei	SS	c1300
<i>reiði-s-verk</i>	<i>reiði</i>	3	Ja (ei anna betydning)	RI	c1350–1365
<i>rét-t-sýni-s-auga</i>	<i>rét-t-sýni</i>	1	ja	SS	c1280
<i>rét-t-sýni-s-mörk</i>	<i>rét-t-sýni</i>	1	ja	SS	1375
<i>rét-t-vísi-s-jöfnuðr</i>	<i>rét-t-vísi</i>	1	ja	SS	c1300
<i>skyn-semi-s-mál</i>	<i>skyn-semi</i>	1	nei	AVSS	c1220

Tabell 6 inneholder de andre orda med s-fuge som er funnet i ONP og vist til i analysene i artikkelen.

Tabell 6: Andre tilfeller med s-fuge

Sammensetning	Forledd	frekv.	type forledd ¹⁶	tidligst bevis
<i>hofðing-(s)-skapr</i>	<i>hofðingi</i> (sv. m.)	62	AVS	c1200
<i>hofðing-s-bragð</i>	<i>hofðingi</i> (sv. m.)	1	AVS	c1387–1395
<i>hofðing-s-maðr</i>	<i>hofðingi</i> (sv. m.)	3	AVS	c1475–1500
<i>sagand-s-orð</i>	<i>*sagandi</i> ¹⁷ (sv. m.)	1	AVS	1314
<i>segjand-s-saga</i>	<i>segjandi</i> (sv. m.)	2	AVS	c1250–1300
<i>segjand-s-sogn</i>	<i>segjandi</i> (sv. m.)	1	AVS	1305
<i>sjánd-s-vátrr</i>	<i>sjándi</i> (sv. m.)	1	AVS	c1325–1350
<i>fjánd-s-maðr</i>	<i>fjándi</i> (sv. m.)	1	AVS	c1320
<i>fjánd-s-boð</i>	<i>fjándi</i> (sv. m.)	1	AVS	c1350
<i>elds slökking-s-hringing</i>	<i>elds slökking</i> (st. f.)	1	SS	c1320–1330
<i>bann·setning-s-pína</i>	<i>bann·setning</i> (st. f.)	1	SS	1328
<i>út·setning-s-pína</i>	<i>út·setning</i> (st. f.)	2	AVP	1328
<i>skrifta·fjöd-ur-s-embætti</i>	<i>skrifta·faðir</i> (st.m.)	1	SS	1479
<i>skrifta·fjöd-ur-s-geymsla</i>	<i>skrifta·faðir</i> (st.m.)	1	SS	1479
<i>á·burð-s-klæði</i>	<i>á·burðr</i> (st.m.)	1	AVP	c1300–1325
<i>á·burð-s-maðr</i>	<i>á·burðr</i> (st.m.)	1	AVP	c1300
<i>hjú·skap-s-fé·lagi</i>	<i>hjú·skapr</i> (st.m.)	1	SS	c1270
<i>hjú·skap-s-band</i>	<i>hjú·skapr</i> (st.m.)	3	SS	c1275
<i>hjú·skap-s-hand·sal</i>	<i>hjú·skapr</i> (st.m.)	1	SS	c1270
<i>hjalp-s-maðr</i>	<i>hjölþ</i> (st.f.), <i>hjalp?</i> (st.n.)	6	R	c1220
<i>hjalp-s-kona</i>	<i>hjölþ</i> (st.f.), <i>hjalp?</i> (st.n.)	1	R	c1720–1730

16. AVP = avledning med prefiks, AVS = avledning med suffiks, SS = sammensetning, R = rot.

17. Oppslagsord ikke funnet i ONP, men det blir rekonstruert basert på *segjand-s- > segjandi*